

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY SUDI

Empowered lives.
Resilient nations.

СУДГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ВА СУД ҲУЖЖАТЛАРИ УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ ТАРТИБИ

ТОШКЕНТ - 2018

УЎК 347.91
КБК 67.410

НАШР УЧУН МАСЪУЛЛАР:

Холмўмин ЁДГОРОВ

Ўзбекистон Республикаси Олий суди раисининг ўринбосари –
фуқаролик ишлари бўйича судлов ҳайъатининг раиси

Азамат САЛАЕВ

„Ўзбекистонда қонун устуворлиги йўлида ҳамкорлик“ қўшма лойиҳаси раҳбари

Собир ХОЛБАЕВ

„Ўзбекистонда қонун устуворлиги йўлида ҳамкорлик“
қўшма лойиҳаси компонент раҳбари

Ушбу рисолада республикамиздаги фуқаролик ва жиноят ишлари бўйича, иқтисодий ҳамда маъмурӣ судларга ариза ёки даъво аризаси билан мурожаат қилиш ҳамда суд ҳужжатлари, яъни ҳал қилув қарори, қарор, ҳукм ва ажримлар устидан шикоят қилиш тартиби юзасидан ҳуқуқий тушунтиришлар берилган.

Шунингдек, судга мурожаат қилишга оид ҳужжатлардан намуналар, давлат божи тўлаш тартиби ва бошقا шу каби маълумотлар ҳам акс этган.

Рисола судларга мурожаат қилувчи фуқаролар, тадбиркорлик субъектлари, юридик шахсларнинг вакиллари ҳамда суд фаолияти билан яқиндан танишиш истагида бўлган бошقا шахслар учун мўлжалланган.

Мазкур нашр Ўзбекистон Республикаси Олий суди, АҚШ Халқаро Тараққиёт Агентлиги (USAID) ва БМТ Тараққиёт Дастурининг „Ўзбекистонда қонун устуворлиги йўлида ҳамкорлик“ қўшма лойиҳаси доирасида **БЕПУЛ ТАРҚАТИШ УЧУН ТАЙЁРЛАНГАН**. Нашр мазмуни Ўзбекистон Республикаси Олий суди, АҚШ Халқаро Тараққиёт Агентлиги (USAID), АҚШ ҳукумати ва БМТ Тараққиёт Дастурининг расмий нуқтаи назарини акс эттирамайди.

Рисоланинг электрон нусхаси Ўзбекистон Республикаси Олий судининг www.sud.uz ва БМТ Тараққиёт Дастурининг www.uz.undp.org интернет сайтида жойлаштирилган.

© БМТ ТАРАҚҚИЁТ ДАСТУРИ (БМТТД), 2018
© АҚШ ХАЛҚАРО ТАРАҚҚИЁТ АГЕНТЛИГИ (USAID), 2018
© ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ СУДИ, 2018

Ҳар бир шахсга ўз ҳуқуқ ва эркинликларини
суд орқали ҳимоя қилиш, давлат органлари,
манрабдор шахслар, жамоат бирлашмаларининг
ғайриқонуний хатти-ҳаракатлари устидан
судга шикоят қилиш ҳуқуқи кафолатланади.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 44-моддаси

Асосий масала – қонунларнинг мазмун-моҳиятини ҳалқимизга ва масъул ижрочиларга ўз вақтида етказиши, уларнинг ижросини түғри ташкил этиши ҳамда қонун талабларига қатъий амал қилишини таъминлашдан иборатdir.

... қонун устуворлигини таъминлашда ҳуқуқий маданиятни юксалтириш, фуқароларни қонунга ҳурмат руҳида тарбиялаш мүҳим аҳамият касб этади.

Инсон манфаатларини таъминлаш учун аввало одамлар билан, ҳалқ билан мулоқот қилиши, уларнинг дарду ташвишлари, орзу-ниятлари, ҳаётий муаммо ва эҳтиёжларини яхши билиш керак.

**Ўзбекистон Республикаси Президенти
Шавкат МИРЗИЁЕВ**
(Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганинг
24 йиллигига бағишлиган тантанали маросимдаги маърузаси)

Ҳар бир инсон унга конституция ёки қонун орқали берилган асосий ҳуқуқлари бузилган ҳолларда нуфузли миллий судлар томонидан бу ҳуқуқларнинг самарали тикланиши ҳуқуқига эга.

Инсон ҳуқуқлари умумжаҳон Декларациясининг 8-моддаси

УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

Судларга **2 турдаги** ариза билан

1

ОДДИЙ ХАТ ТАРЗИДАГИ, МУАЙЯН ИШ БИЛАН БОҒЛИҚ
БЎЛМАГАН МУРОЖААТЛАР

(судга ишга қабул қилиши, суднинг почта манзилини маълум қилиши,
давлат божи тўлаши тартибини аниқлаши ва шу кабилар)

Бу тоифадаги мурожаатлар Ўзбекистон Республика-
сининг “Жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожа-
атлари тўғрисида”ги Қонунида белгиланган тартибда,
яъни судга келиб тушган кундан эътиборан

15 кун ичида

қўшимча ўрганиш ва (ёки) текшириш, қўшимча ҳуж-
жатларни сўраб олиш талаб этилганда эса

1 ойгача бўлган
муддатда
берилиши
мумкин

Агар ариза ва шикоятларни кўриб чиқиш учун
текшириш ўтказиш, қўшимча материалларни сўраб
олиш ёхуд бошқа чора-тадбирлар кўриш зарур бўл-
ган ҳолларда, уларни кўриб чиқиш муддатлари суд
раҳбари томонидан истисно тариқасида узоғи билан

1 ойга
узайтирилиши
мумкин

Мурожаат қилиш мумкин:

2

МУАЙЯН НИЗО ЁКИ ИШ БИЛАН БОҒЛИҚ БЎЛГАН
МУРОЖААТЛАР

Ариза

Даъво
аризаси

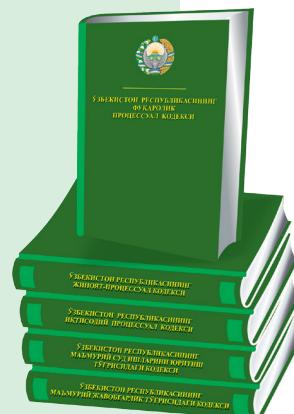
Илимимоснома

Шикоят

(қарзни ундириш ҳақидаги даъво аризаси, суд ҳужжатидан норози бўлиб берилган шикоят ва шу кабилар)

Бу тоифадаги мурожаатлар тегишлича фуқаролик ишлари бўйича судларда **Ўзбекистон**

Республикасининг Фуқаролик процессуал кодексида, жиноят ишлари бўйича судларда **Ўзбекистон Республикасининг Жиноят-процессуал кодексида**, иқтисодий судларда **Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодексида**, маъмурий судларда **Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий суд ишларини юритиш тўғрисидаги кодексида** ва **Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексида** белгиланган тартибда кўриб чиқилади.

СУДГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ВА СУД ҲУЖЖАТЛАРИ УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ ТАРТИБИ

Муайян низога оид ариза ёки даъво аризаси билан судга қуйидаги **3 хил** тоифадаги шахслар мурожаат қилишга ҳақлидирлар:

1

ўзининг ҳуқуқи ёки қонун билан қўриқланадиган манфаатини ҳимоя қилишни сўраб мурожаат қилаётган шахслар ва уларнинг вакиллари, шу жумладан, адвокатлар

2

прокурорлар

3

қонунга мувофиқ бошқа шахсларнинг ҳуқуqlари ва қонун билан қўриқланадиган манфаатларини ҳимоя қилиш учун судга мурожаат этишга ҳақли бўлган давлат бошқаруви органлари ва ташкилотлар

Судларга даъво аризаси, ариза, илтимоснома ва шикоят **қуийдаги тартибда** берилиши мумкин:

судларга бевосита ташриф буюрган ҳолда суднинг девонхонаси ёки суд раҳбариятининг, судьяларнинг шахсий қабули орқали

пошта алоқа бўлимлари орқали

интернет тармоғидан фойдаланган ҳолда электрон равища Олий суднинг расмий веб-сайти ёки ахборот тизимлари, шу жумладан, фуқаролик ишлари бўйича судларга "E-SUD" ахборот тизими орқали (v3.esud.uz)

СУДГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ВА СУД ҲУЖЖАТЛАРИ УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ ТАРТИБИ

Фуқаролик ишлари бўйича, иқтисодий ҳамда маъмурий судларга ариза ёки даъво аризаси билан мурожаат қилиш ҳамда суд ҳужжатлари, яъни ҳал қилув қарори, қарор, ҳукм ва ажримлар устидан шикоят қилишда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1994 йил 3 ноябрдаги 533-сон қарори билан тасдиқланган **“Давлат бўжи ставкалари”да белгиланган миқдорда давлат бўжи тўланади.**

ФУҚАРОЛИК ИШЛАРИ БҮЙИЧА СУДЛАРГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ТАРТИБИ*

* Бундай тартиб "Фуқаролик ишлари бүйича судга мурожаат қилиш тартиби" амалий құлланмасыда кенгроқ берилған.

СУДГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ВА СУД ҲУЖЖАТЛАРИ УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ ТАРТИБИ

Фуқаролик ишлари бўйича судга
мурожаат қилинаётганда:

1

Агар талаб фуқаролик ҳуқуқий муносабатлардан келиб чиқадиган низоларга оид бўлса, у **даъво аризаси** шаклида берилади.

Қарзни ундириши

Мол-мулкни олиб бериш

Мулк ҳуқуқини
тасдиқлаши ва ҳ.к.

2

Агар талаб буйруқ тартибида иш юритиш бўйича, алоҳида тартибида юритиладиган ишлар бўйича бўлса – **ариза** шаклида берилади.

Нотариал
тасдиқланган
битимга асос-
лануб, қарздор
томонидан тан
олинган қарзни
ундириши

Тасдиқловчи
ҳужжатларга
асосланган
коммунал
хизматларга
оид қарзни
ундириши

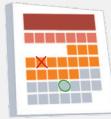
Болани
фарзанд-
ликка
олиши

Мол-мулкни эгасиз
деб топилиши ва ҳ.к.

3

Муайян иш юзасидан суддан
бирор процессуал ҳаракатни
бажариш сўралаётганда –
илтимоснома шаклида берилади.

Ишни бош-
қа кунга
қолдириши

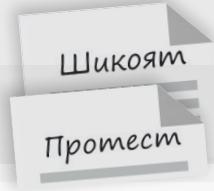

Ишга шерик
жавобгарни жалб
этиши ва ҳ.к.

4

Суд ҳужжатлари устидан
норози бўлиб апелляция,
кассация ва назорат инстан-
цияси судларига мурожаат этилганда
у – **шикоят** шаклида, бундай мурожаат
прокурор томонидан
берилганда – **протест**
шаклида амалга оширилади.

ФУҚАРОЛИК ИШЛАРИ БҮЙИЧА СУДЛАРГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ТАРТИБИ

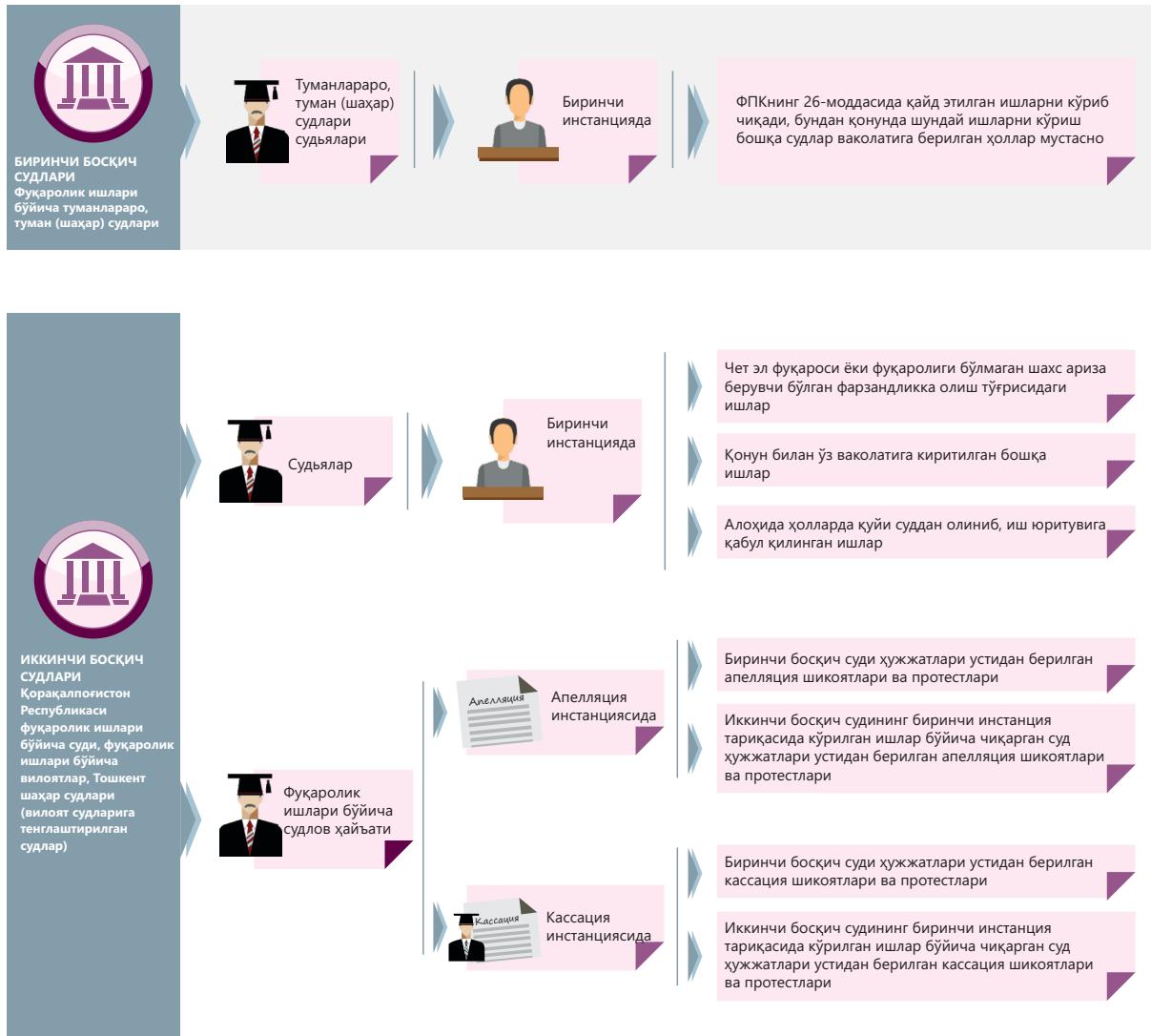

Фуқаролик процессуал кодекси (кейинчалик – ФПК деб юритилади)нинг 26-моддаси мазмунига кўра фуқаролик ишлари бўйича судларга қўйидаги ишлар тааллуқли:

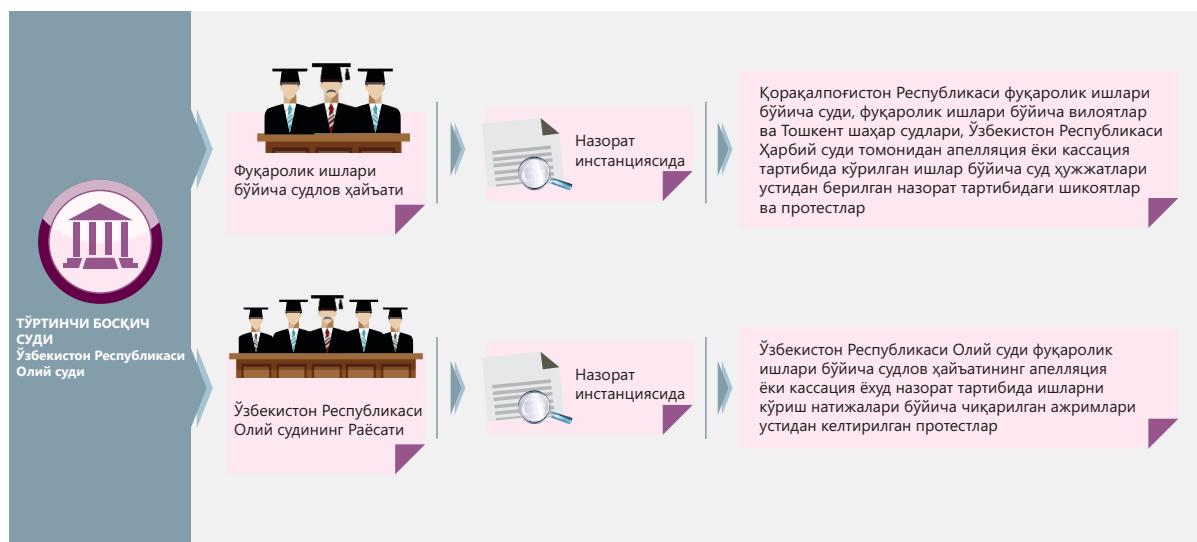
- фуқаролик, оила, меҳнат, уй-жой, ер тўғрисидаги ва бошқа муносабатлардан юзага келадиган низолар бўйича ишлар, агар тарафлардан ҳеч бўлмагандан биттаси фуқаро бўлса, бундан қонунда шундай низоларни ҳал қилиш бошқа судларга ёки бошқа органларга топшириладиган ҳоллар мустасно;
- ФПКнинг 293-моддасида санаб ўтилган алоҳида тартибда юритиладиган ишлар (юридик аҳамиятга эга бўлган фактларни аниқлаш, болани фарзандликка олиш, фуқарони бедарак йўқолган деб топиш ва фуқарони вафот этган деб эълон қилиш, мол-мулкни (ашёни) эгасиз деб топиш кабилар);
- ФПКнинг 18-бобида кўрсатилган ва буйруқ тартибида ҳал этиладиган ишлар;
- ҳакамлик судларининг ҳал қилув қарорлари юзасидан низолашиб тўғрисидаги ва ҳакамлик судларининг ҳал қилув қарорларини мажбурий ижро этиш учун ижро варақаси бериш ҳақидаги ишлар;
- чет давлат судларининг ҳамда чет давлат ҳакамлик судларининг (арбитражларининг) ҳал қилув қарорларини тан олиш ва ижрога қаратиш тўғрисидаги ишлар.

Агар ўзаро боғлиқ бўлиб, баъзилари фуқаролик ишлари бўйича судга, баъзилари эса иқтисодий ёки маъмурий судга тааллуқли бўлган бир нечта талаб бирлаштирилганда, барча талаблар фуқаролик ишлари бўйича судда кўрилади.

СУДГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ВА СУД ҲУЖЖАТЛАРИ УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ ТАРТИБИ

ФУҚАРОЛИК ИШЛАРИ БҮЙИЧА СУДЛАРГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ТАРТИБИ

СУДГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ВА СУД ҲУЖЖАТЛАРИ УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ ТАРТИБИ

Ариза ёки даъво аризаси тақдим этиладиган фуқаролик ишлари бўйича судлар:

Агар ариза:

фуқарога нисбатан берилаётган бўлса

жавобгар доимий яшаб турган ёки доимий машғул бўлган жойдаги судга

ташкилотга нисбатан берилаётган бўлса

унинг органи жойлашган ҳудуддаги судга;

яшаш жойи номаълум бўлган жавобгарга нисбатан берилаётган бўлса

унинг мол-мулки турган жойдаги ёки унинг маълум бўлган сўнгги яшаган жойидаги судга

Ўзбекистон Республикасида яшаш жойига эга бўлмаган жавобгарга нисбатан берилаётган бўлса

Ўзбекистон Республикасида унинг мол-мулки турган жойдаги ёки маълум бўлган сўнгги яшаш жойидаги судга

алимент ундириш тўғрисидаги, оталикни белгилаш ҳақидаги ва майиб бўлганлик ёки соғлиқقا бошқача тарзда шикаст етганлик ёхуд бокувчисининг ўлими натижасида кўрилган зарар ўрнини қоплаш тўғрисида бўлса

даъвогар томонидан ўзи яшаб турган жойдаги судга ҳам

кемалар тўқнашуви натижасида етказилган зарарнинг ўрнини қоплаш, шунингдек сувда ёрдам берганлик ва қутқарганлик учун ҳақ ундириш тўғрисида бўлса

жавобгарнинг кемаси турган ёки кема рўйхатга олинган порт жойлашган ердаги судга ҳам

ижро этиш жойи кўрсатилган шартномалардан келиб чиқадиган низо тўғрисида бўлса

шартномани ижро этиш жойдаги судга ҳам

фуқаронинг ёки юридик шахснинг мол-мулкига етказилган зарарнинг ўрнини қоплаш тўғрисида бўлса

зарар етказилган жойдаги судга ҳам

юридик шахснинг филиали фаолиятидан келиб чиқадиган бўлса

филиал жойлашган ердаги судга ҳам

ФУҚАРОЛИК ИШЛАРИ БҮЙИЧА СУДЛАРГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ТАРТИБИ

турли жойларда яшовчи ёки турувчи бир нечта жавоб-
гарга нисбатан ёки юридик шахс бўлиб, турли манзилда
жойлашган жавобгарларга нисбатан берилаётган бўлса,

фуқаронинг меҳнат, пенсия ва уй-жойга доир ҳуқуқларни
тиклаш, мол-мulkни ёки унинг қийматини қайтариб
бериш, ғайриқонуний ҳукм қилиш, ғайриқонуний равиш-
да жиноий жавобгарликка тортиш, эҳтиёт чораси сифати-
да ғайриқонуний қамоққа олиш ёхуд ҳибсга олиш тарзида
ғайриқонуний маъмурий жазо қўллаш натижасида етка-
зилган зарарнинг ўрнини қоплаш тўғрисида бўлса

никоҳни бекор қилиш тўғрисида бўлиб, даъвогарнинг
вояга етмаган болалари борлиги, шунингдек ногиронлиги
ёки оғир касаллиги туфайли у жавобгар яшаб турган
жойидаги фуқаролик ишлари бўйича туманлараро, туман
(шаҳар) судига боришга қийналса

бедарак йўқолган деб ёхуд руҳий ҳолати бузилганилиги
сабабли муомалага лаёқатсиз деб топилган шахслар,
шунингдек уч йилдан кам бўлмаган мuddатга озодликдан
маҳрум этишга ҳукм қилинган шахслар билан никоҳни
бекор қилиш тўғрисида бўлса

иморатга бўлган ҳуқуқ тўғрисида, мол-мulkни хатлашдан
чиқариш ҳақида, ер майдонидан фойдаланиш тартибини
белгилаш тўғрисида бўлса

ворислар меросни қабул қилгунига қадар мерос қолди-
рувчининг кредиторлари томонидан тақдим этилаётган
бўлса

йўловчиларни, юкларни ёки бағажни ташиш шартнома-
ларидан юқ ташувчиларга нисбатан келиб чиқадиган
даъволарга оид бўлса

даъвогарнинг танлови бўйича
жавобгарлардан бири яшай-
диган ёхуд давлат рўйхатидан
ўтган жойдаги судга

даъвогарнинг яшаш жойидаги
судга ҳам

даъвогарнинг яшайдиган жойи-
даги судга

даъвогарнинг хоҳишига кўра ўз
яшаш жойидаги судга

иморат, мол-мulk ёки ер май-
дони жойлашган ердаги судга

мерос мол-мulk ёки унинг
асосий қисми жойлашган
ердаги судга

белгиланган тартибда талаб-
нома тақдим этилган транспорт
ташикilotининг органи давлат
рўйхатидан ўтган ердаги судга
тақдим этилади

Тарафлар ўзаро келишиб, муайян иш учун ҳудудий судловга тегишилиликни ўзгартириши мумкин, ФПКнинг
35-моддасида белгиланган судловга тегишилилик бундан мустасно.

Қарши даъво судловга тегишилигидан қатъи назар, дастлабки даъво кўрилаётган жойдаги судга тақдим
этиласди.

СУДГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ВА СУД ҲУЖЖАТЛАРИ УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ ТАРТИБИ

Фуқаролик ишлари бўйича судларнинг биринчи инстанциясида даъво тартибида иш юритишга оид асосий муддатлар:

Ўз.Р. ФПКнинг 192-моддаси

Аризани иш юритишга қабул қилиш тўғрисидаги, қабул қилишни рад этиш ёки қайтариш ҳақидаги масалани ҳал этиш ариза судга келиб тушган кундан эътиборан **ўн кундан кечикирмай**

шу ҳақдаги ажримни аризачига юбориш
у чиқарилгандан **кейнинг кундан** кечикирмай

Ўз.Р. ФПКнинг 202-моддаси

Фуқаролик ишларини суд муҳокамасига тайёрлаш ариза қабул қилинган ва фуқаролик иши қўзғатилган кундан эътиборан **ўн кунлик** муддатдан кечикирмай

Алоҳида ҳолларда, ўта мураккаб ишлар бўйича бу муддат судьянинг асослантирилган ажримига биноан **йигрма кунга узайтирилиши** мумкин, бундан алимент ундириш ҳақидаги, майиб бўлганлик ёки соғлиқча бошқача тарзда шикаст етказилганиги, шунингдек бокувчисининг вафот этганигиги муносабати билан етказилган зарарнинг ўрнини қоплаш ҳамда меҳнатга оид хукуқий муносабатлардан келиб чиқадиган талаблар тўғрисидаги ишлар мустасно

Ўз.Р. ФПКнинг 249-моддаси

Суднинг ҳал қилув қарорини қабул қилиш суд муҳокамаси тугаганидан кейин **дарҳол**
Алоҳида ҳолларда, ўта мураккаб ишлар юзасидан асослантирилган ҳал қилув қарорини тайёрлашни кечикириш кўпли билан **беш кунга узайтирилиши** мумкин
Ҳал қилув қарорининг хulosasi қисмини эълон қилиш суд муҳокамаси тугалланган мажлиснинг **ўзидаёқ**

Ўз.Р. ФПКнинг 261-моддаси

Ҳал қилув қарори ёзувида йўл қўйилган хатоларни ёки очиқ қўриниб турган арифметик хатоларни тузатиш ҳақидаги аризани қўриб чиқиш у топширилган кундан эътиборан **ўн кунлик** муддатда

Ўз.Р. ФПКнинг 207-моддаси

Ишларни кўриш ва ҳал қилиш ариза суд муҳокамасига тайёрлаб бўлинган кундан эътиборан **бир ойдан** кечикирмай

Ўта мураккаб ишлар бўйича бу муддат судьянинг асослантирилган ажримига кўра **икки ойгача узайтирилиши** мумкин, бундан ушбу муддатнинг иккинчи қисмida кўрсатилган ишлар мустасно

Алимент ундириш ҳақидаги, майиб бўлганлик ёки соғлиқча бошқача тарзда шикаст етказилганиги, шунингдек бокувчисининг вафот этганигиги муносабати билан етказилган зарарнинг ўрнини қоплаш тўғрисидаги ишлар ҳамда меҳнатга оид хукуқий муносабатлардан келиб чиқадиган талаблар бўйича ишларни кўриш суд муҳокамасига тайёрлаб бўлинган кундан эътиборан **йигрма кундан** кечикирмай

Ўз.Р. ФПКнинг 262-моддаси

Қўшимча ҳал қилув қарорини чиқариш тўғрисидаги масалани қўзғатиш

ҳал қилув қарори чиқарилган кундан эътиборан **ўн кундан кечикирмай**

Қўшимча ҳал қилув қарорининг қонуний кучга кириши асосий ҳал қилув қарори билан бирга

Ўз.Р. ФПКнинг 263-моддаси

Ҳал қилув қарорини тушунтириш тўғрисидаги аризани қўриб чиқиш
у келиб тушган кундан эътиборан **ўн кунлик** муддатда

Ўз.Р. ФПКнинг 264-моддаси

Ҳал қилув қарорининг қонуний кучга кириши, агар унинг устидан шикоят қилинмаган (протест келтирилмаган) бўлса, апелляция шикояти (протести) бериш **муддати ўтганидан кейин**

Ҳал қилув қарорининг қонуний кучга кириши, агар унинг устидан апелляция шикояти (протести) берилган бўлиб, у бекор қилинмаган бўлса,

иши юкори инстанция судида **қўриб чиқилгананидан кейин**

ФУҚАРОЛИК ИШЛАРИ БҮЙИЧА СУДЛАРГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ТАРТИБИ

Ўз.Р. ФПКнинг 265-моддаси

Суднинг ҳал қилув қарорини ижро этиш у қонуний кучга кирганидан кейин, бундан дарҳол ижро этиш ҳоллари мустасно (дарҳол ижро этилиши лозим бўлган ҳал қилув қарорлари Ўз.Р. ФПКнинг 266, 267-моддаларида санаб ўтилган)

Ўз.Р. ФПКнинг 270-моддаси

Суд хужжатининг кўчирма нусхасини юбориш у чиқарилган кундан эътиборан **беш кундан кечикитрмай**

Ўз.Р. ФПКнинг 274-моддаси

Суд ажримини ижро этиш агар қонунда ёки суд томонидан бошқа муддат белгиланган бўлмаса, **дарҳол**

Ўз.Р. ФПКнинг 278-моддаси

Суд мажлиси баённомасини юритиш суд мажлисининг ӯзида ёки суд мажлиси залидан ташқарида алоҳида процессуал ҳаракат бажарилганида

Баённомани имзолаш

суд мажлиси тамом бўлганидан ёки алоҳида процессуал ҳаракат амалга оширилганидан кейин кечи билан **уч кунда**

Ўз.Р. ФПКнинг 279-моддаси

Суд мажлисинган баённомаси билан танишиш ва унда йўл қўйилган хатоликлар ёки унинг тўлиқ эмаслиги юзасидан ёзма фикр-мулоҳазалар билдириш у имзолangan кундан эътиборан **беш кун ичида**

Баённомага доир фикр-мулоҳазаларни кўриб чиқиш улар топширилган кундан эътиборан **етти кун ичида**

Ўз.Р. ФПКнинг 288-моддаси

Сиртдан қабул қилинган ҳал қилув қарорини қайта кўриб чиқиш

ариза келиб тушган пайтдан эътиборан **үн кун ичида**

Ўз.Р. ФПКнинг 303-моддаси

Фарзандликка олиш тўғрисидаги ҳал қилув қароридан кўчирма нусхани фарзандликка олинаётган боланинг туғилганилиги рўйхатга олинган жойдаги фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд этиш органига юбориш у қонуний кучга кирган кундан эътиборан **уч кун ичида**

Ўз.Р. ФПКнинг 314-моддаси

Фуқарони муомала лаёқати чекланган ёки муомалага лаёқатсиз деб топилганда бу ҳақда мазкур шахс яшаб турган жойдаги ҳомийлик ва васийлик органига хабар қилиш ва унинг устидан ҳомий ёки васий тайинлаш учун ҳал қилув қарорининг кўчирма нусхасини юбориш

у кучга кирганидан сўнг **уч кун ичида**

Ўз.Р. ФПКнинг 318-моддаси

Шахсни психиатрия стационарига ётқизиш тўғрисидаги ёки унинг стационарда ётиши муддатини узайтириш ҳақидаги ишни кўриб чиқиш

үн кунлик муддат ичида

Ўз.Р. ФПКнинг 322-моддаси

Шахсни сил касаллигига қарши кураш муассасасининг ихтиослаштирилган бўлимига таърихиётний тартибда ётқизиш тўғрисидаги ёки унинг ушбу муассасада ётиши муддатини узайтириш ҳақидаги ишни кўриб чиқиш ариза берилган кундан эътиборан **уч кунлик муддатда**

Ўз.Р. ФПКнинг 364-моддаси

Чет давлат судларининг ёки чет давлат ҳакамлик судларининг (арбитражларининг) ҳал қилув қарорини мажбурий ижрога қаратиш, агар Ўзбекистон Республикасининг ҳалқаро шартномасида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса,

у қонуний кучга кирган кундан эътиборан **уч йил муддат ичида**

Ўз.Р. ФПКнинг 369-моддаси

Чет давлат судининг ёки чет давлат ҳакамлик судининг (арбитражининг) ҳал қилув қарорини тан олиш ва ижрога қаратиш тўғрисидаги аризани кўриб чиқиш, агар Ўзбекистон Республикасининг тегишли ҳалқаро шартномаларида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса

у судга келиб тушган кундан эътиборан **бир ойдан ошмайдиган муддатда**

СУДГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ВА СУД ҲУЖЖАТЛАРИ УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ ТАРТИБИ

ФПКнинг 189-моддасига биноан судга бериладиган ариза ёки даъво аризасида **қуийдагилар кўрсатилиши керак**:

ДАЪВО АРИЗАСИ

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8

- 1 ариза берилаётган суднинг номи;
- 2 даъвогарнинг фамилияси, исми, отасининг исми, яшаш жойи, агар даъвогар ташкилот бўлса, унинг номи, жойлашган ери (почта манзили) ҳамда реквизитлари, шунингдек, агар ариза вакил томонидан берилаётган бўлса, вакилнинг фамилияси, исми, отасининг исми ва манзили (аризада даъвогар ёки уни вакилининг телефонлари ва факслари рақамлари, электрон манзили кўрсатилиши мумкин);
- 3 жавобгарнинг фамилияси, исми, отасининг исми, яшаш жойи, агар жавобгар ташкилот бўлса, унинг номи, жойлашган ери (почта манзили) ҳамда реквизитлари;
- 4 даъвогарнинг талаби;
- 5 агар даъво баҳоланиши керак бўлса, даъво - нинг баҳоси;
- 6 даъвогар ўз талабига асос қилиб кўрсатаётган ҳолатлар ва даъвогар томонидан баён қилингандан ҳолатларни тасдиқловчи далиллар;
- 7 жавобгар билан низони судгача ҳал қилиш тартибига риоя этилганлиги тўғрисидаги маълумотлар, башарти бу қонунда ёки шартномада назарда тутилган бўлса;
- 8 аризага илова қилинаётган ҳужжатларнинг рўйхати.

Агар даъвогар судга аризани қоғоз кўринишида бермоқчи бўлса, уни жавобгарларнинг сонига мутаносиб миқдордаги кўчирма нусхалари билан бирга судга бериши керак.

ФУҚАРОЛИК ИШЛАРИ БҮЙИЧА СУДЛАРГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ТАРТИБИ

Аризага ёки даъво аризасига қуидагиларни тасдиқловчи ҳужжатлар илова қилинади:

ФПКнинг 129-моддасига кўра **даъвонинг баҳоси** қуидагича белгиланади:

- 1 пул ундириш тўғрисидаги даъволар бўйича – ундириладиган суммага қараб
- 2 мол-мулкни талаб қилиб олиш тўғрисидаги даъволар бўйича – талаб қилинаётган мол-мулкнинг қийматига қараб
- 3 бир нечта мустақил талабдан иборат даъволар бўйича – барча талабларнинг умумий суммасига қараб
- 4 алимент ундириш тўғрисидаги даъволар бўйича – бир йиллик тўловларнинг йиғиндисига қараб ва ҳоказо

Ариза фуқарога нисбатан берилаётган бўлса, жавобгар доимий яшаб турган ёки доимий машғул бўлган жойдаги судга, агар ташкилотга нисбатан берилаётган бўлса, унинг органи жойлашган ҳудуддаги судга берилади.

СУДГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ВА СУД ҲУЖЖАТЛАРИ УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ ТАРТИБИ

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг
1994 йил 3 ноябрдаги 533-сон қарори билан тасдиқланган
“Давлат божи ставкалари” нинг 1-бандига кўра:

ДАВЛАТ БОЖИ СТАВКАЛАРИ

Фуқаролик ишлари бўйича судларга бериладиган даъво аризаларидан (аризалардан)
суд қарорларини қайта кўриб чиқиши ҳақидаги шикоятлардан, шунингдек,
суд ҳужжатларидан нусхалар берганилиги учун:

Мулкий тусдаги даъво аризаларидан
даъво баҳосининг 2 фоизи миқдорида, бироқ энг кам
ойлик иш ҳақининг 50 фоизидан кам бўлмаган миқдорда;

Судларнинг қарорлари, хукмлари, ахримлари,
судларнинг бошقا қарорларининг дубликатлари
ва нусхаларни, шунингдек, томонларинг ва исда
қатнашувчи бошқа шахсларнинг илтимосига кўра
судлар томонидан ишлардан бериладиган бошқа
ҳужжатларнинг нусхаларини берганилик учун
хужжатнинг ҳар бир бети учун энг кам
иш ҳақининг 0,5 фоизи миқдорида;

Ҳакамлик суди қарорларини мажбурий ижро
этиш учун ижро варақасини бериш тўғрисидаги
аризалардан, шунингдек ҳакамлик суди қарорларини
бекор қилиш тўғрисидаги аризалардан
энг кам ойлик иш ҳақининг 2 баравари миқдорида;

Никоҳни бекор қилиш ҳақидаги даъво аризаларидан
илк никоҳни бекор
қилиш ҳақидаги даъво
аризаларидан
энг кам иш ҳақининг
50 фоизи миқдорида;
Никоҳ бекор қилинаётганда мол-мулк бўлинган ҳолда
боз 1-банднинг «а» кичик бандига мувофиқ даъво баҳоси
бўйича белгиланади;

Бедарак йўқолганилиги ва руҳий касаллиги ёхуд ақли
заифлиги оқибатида белгилangan тартибда қобилиятсиз
деб топилган ёки камида уч йилга озодликдан маҳрум
этилган шахслар билан никоҳни бекор қилиш ҳақидаги
даъво аризаларидан
энг кам иш ҳақининг 2 фоизи миқдорида;

Давлат бошқарув органлари ва мансабдор
шахсларнинг жисмоний шахсларнинг ҳақ-
хукуқларини камситувчи ғайриқонний хатти-
ҳаракатларидан қилинган шикоятлардан
(суд қарори чиқарилётган томонидан ундирилади)
энг кам ойлик иш ҳақининг 1 баравари миқдорида;

Судларнинг қарорларига аппеляция, кассация
ва назорат шикоятларидан
даъво аризаси ёки бошқа аризалар, шикоятлар
берилганда тўланадиган ставканинг 50 фоизи,
мулкий низолар бўйича эса – ушбу банднинг
«а» кичик бандига мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган
ставкалар миқдорида;

Жиноий иш бўйича фуқаролик даъволаридан
даъво баҳосининг 10 фоизи миқдорида;

Уй-жойларни ижарага олиш шартномасини
ўзгартириши ёки бекор қилиш тўғрисидаги даъво
аризаларидан, ворисликни қабул қилиш муддатини
узайтириш ҳақидаги, хатта олинган мулкни қайтариб
бериш тўғрисидаги ва мулкка оид бўлмаган тусдаги
(ёки баҳоланмайдиган) бошқа даъво аризаларидан
энг кам иш ҳақининг 50 фоизи миқдорида;

Алоҳида кўриладиган ишлар бўйича ариза
(шикоят)лардан
Энг кам иш ҳақининг 10 фоизи миқдорида.

Изоҳ: Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари амалга
оширадиган тадбиркорлик фюзилияти доирасида судларга
мурожаат қилишида ушбу банднинг «д» ва «з» кичик бандларида
кўрсатилган белгилangan ставканинг 50 фоизи миқдорида
давлат божи тўйлайдилар.

ФУҚАРОЛИК ИШЛАРИ БҮЙИЧА СУДЛАРГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ТАРТИБИ

Аризалар ва даъво аризаларни биринчи
инстанцияда күриб чиқиш тартиби **2 турга**
бүлинади:

1 БҮЙРУҚ ТАРТИБИДА
ИШ ЮРИТИШ

2 ДАЪВО ТАРТИБИДА,
ШУ ЖУМЛАДАН,
АЛОХИДА ТАРТИБДА
ИШ ЮРИТИШ

СУДГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ВА СУД ҲУЖЖАТЛАРИ УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ ТАРТИБИ

1 БҮЙРУҚ ТАРТИБИДА ИШ ЮРИТИШ, яъни суд буйруғини бериш түғрисидаги аризани кўриб чиқишининг ўзига хос хусусиятлари:

1 қарздорликни ундиришда у жавобгар томонидан асосан тан олинган (таққослаш далолатномаси ёки хат билан) ва низосиз бўлади

4 ариза берувчи тараф «ундирувчи», жавобгар тараф эса «қарздор» деб аталади

2 ариза суд мажлиси ўтказилмасдан, тарафлар суд мажлисига чақирилмасдан, унга илова қилинган ҳужжатлар асосида кўриб чиқилади ва натижаси бўйича суд буйруғи берилади

5 суд буйруғи у берилгандан сўнг **10 кунлик муддат ўтгач** қонуний кучга киради

3 қарздорликни ундириш ҳақида **З кунлик муддат ичида** суд буйруғи берилади

6 суд буйруғи ижро варақаси каби алоҳида ижро ҳужжати ҳисобланади

ФПКнинг 171-моддасига кўра,
**суд буйруғи қуийдаги ҳолларда
берилади**, агар:

- 1** талаб ёзма битимга асосланган ва қарздор томонидан тан олинган бўлса;
- 2** талаб нотариал тасдиқланган битимга асосланган бўлса;
- 3** ҳисобланган, лекин ходимга тўланмаган иш ҳақини ва унга тенглаширилган тўловларни ундириш ҳақида талаб арз қилинган бўлса;
- 4** фуқаролардан солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича қарздорликни ундириш тўғрисида талаб арз қилинган бўлса;
- 5** коммунал хизматлар ёки алоқа хизматлари тўлови бўйича қарздорликни тасдиқловчи ҳужжатларга асосланган ундириш тўғрисида талаб арз қилинган бўлса;
- 6** вояга етмаган болалар учун алиментлар ундириш тўғрисидаги, оталикни белгилаш билан ёки учинчи шахсларни жалб этиш зарурати билан боғлиқ бўлмаган талаб арз қилинган бўлса;
- 7** ижара шартномасида белгилangan ижара тўловлари муддатида тўланмаганилиги сабабли ушбу тўловларни ундириш тўғрисида талаб арз қилинган бўлса;
- 8** хусусий уй-жой мулқдорлари ширкатлари аъзоларидан мажбурий бадаллар ва тўловларни ундириш тўғрисида талаб арз қилинган бўлса.

СУДГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ВА СУД ҲУЖЖАТЛАРИ УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ ТАРТИБИ

2

ДАЪВО ТАРТИБИДА ИШ ЮРИТИШ, яъни низоли ҳолат бўйича берилган даъво аризаси ёки аризани кўриб чиқишнинг ўзига хос хусусиятлари:

1

даъво аризаси берувчи тараф «даъвогар», ариза кимга нисбатан берилган бўлса, у «жавобгар» деб аталади

даъвогар

жавобгар

3

ариза суд мажлисида тарафлар чақирилган ҳолда кўриб чиқлади ва натижасига кўра ҳал қилив қарори, ажрим ёки қарор чиқарилади

2

алоҳида тартибда юритиладиган ишлар ва ФПКда назарда тутилган бошқа ишлар бўйича ариза берган шахс «аризачи» деб аталади

аризачи

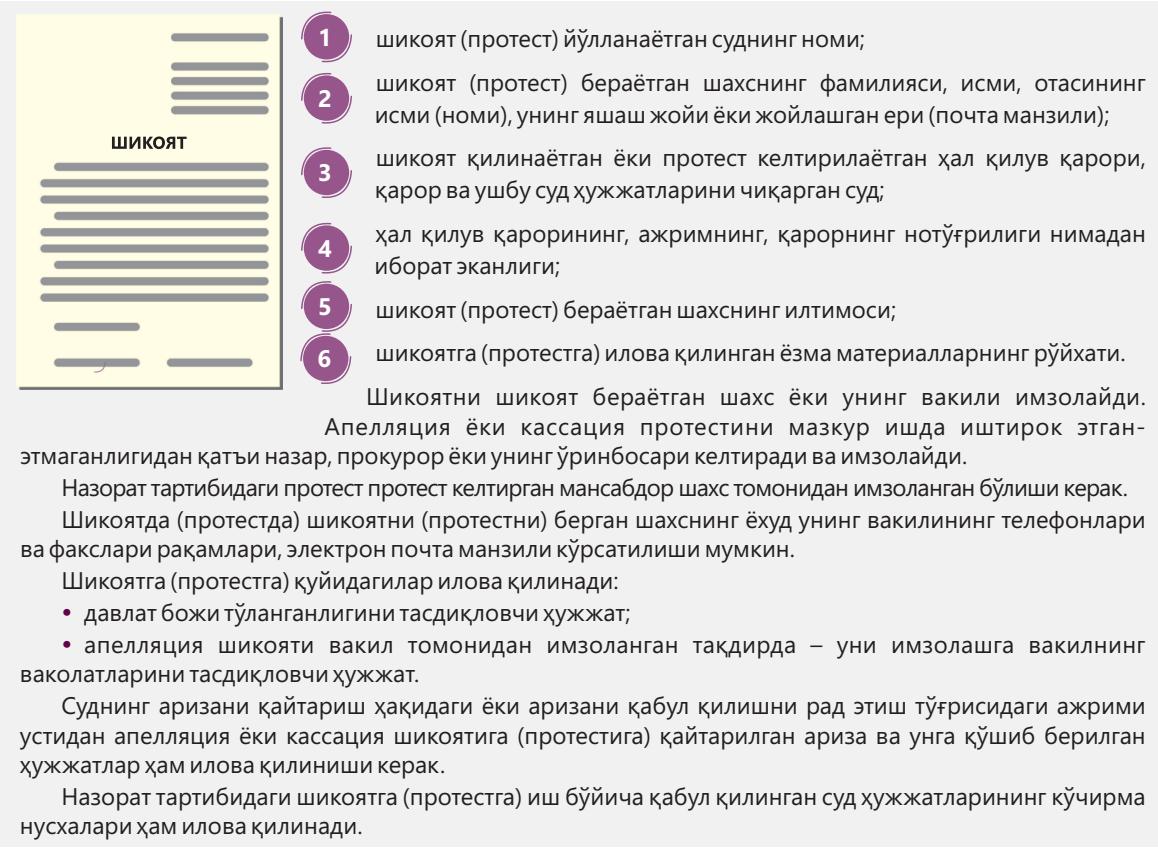
4

даъво тартибида иш юритишга оид баъзи тоифадаги ишлар ўзига хос тарзда кўриб чиқилиши боис, улар «алоҳида тартибда юритиладиган ишлар» деб аталади ва уларнинг рўйхати ФПКнинг 293-моддасида санаб ўтилган. Бу тоифадаги ишлар судларда ФПКнинг 27–37-бобларида кўрсатилган истисно ва қўшимчалар билан фуқаролик суд ишларини юритишнинг умумий қоидаларига мувофиқ кўриб чиқлади.

ФУҚАРОЛИК ИШЛАРИ БҮЙИЧА СУДЛАРГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ТАРТИБИ

ФПКнинг 386, 406, 427-моддалари мазмунига кўра апелляция, кассация ёки назорат шикоятида (протестида) **қўйидагилар қўрсатилиши керак**:

Биринчи инстанция судлари ҳужжатлари устидан берилган апелляция ёки кассация шикоятлари тегишлича Фуқаролик ишлари бўйича Қорақалпогистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар судлари томонидан;

Суд ҳужжатларига нисбатан назорат тартибида берилган аризалар Ўзбекистон Республикаси Олий суди томонидан кўрилади.

СУДГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ВА СУД ҲУЖЖАТЛАРИ УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ ТАРТИБИ

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик процессуал кодексининг
383, 403 ва 426-моддаларига кўра суд томонидан чиқариладиган
ва шикоят қилинадиган суд ҳужжатлари устидан:

улар чиқарилган
кундан эътиборан
20 кун ичida
апелляция тартибида
шикоят берилиши
мумкин

улар қонуний кучга
кирган кундан эътиборан
6 ой ичida кассация
тартибида шикоят
берилиши мумкин

улар қонуний кучга
кирган кундан эътиборан
1 йил ичida назорат
тартибида шикоят
берилиши мумкин

ФУҚАРОЛИК ИШЛАРИ БҮЙИЧА СУДЛАРГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ТАРТИБИ

Суд ҳужжатлари устидан берилган шикоятлар (протестлар)ни кўриб чиқиш муддатлари:

Қорақалпоғистон Республикаси фуқаролик ишлари бүйича суди, фуқаролик ишлари бүйича вилоятлар ва Тошкент шаҳар судлари, Ўзбекистон Республикаси Ҳарбий суди **апелляция шикояти (протести)** бүйича тушган ишни у келиб тушган кундан эътиборан **1 ойдан кечиктирмай** кўриши керак. Иш ўта мураккаб бўлган ёки бошқа алоҳида ҳолларда бу муддат кўпига билан яна **10 кунга узайтирилиши** мумкин.

Олий суд **апелляция шикояти (протести)** бүйича тушган ишни у келиб тушган кундан эътиборан **1 ойдан кечиктирмай** кўриб чиқиши керак. Алоҳида ҳолларда, Олий суд раиси ёки унинг ўринбосари бу муддатни кўпига билан яна **1 ойга узайтириши** мумкин.

Қорақалпоғистон Республикаси фуқаролик ишлари бүйича суди, фуқаролик ишлари бүйича вилоятлар ва Тошкент шаҳар судлари, Ўзбекистон Республикаси Ҳарбий суди **кассация шикояти (протести)** бўйича келиб тушган ишни у келиб тушган кундан эътиборан **1 ойдан кечиктирмай** кўриб чиқиши керак. Иш ўта мураккаб бўлган ёки бошқа алоҳида ҳолларда бу муддат кўпига билан яна **20 кунга узайтирилиши** мумкин.

Олий суд **кассация шикояти (протести)** бўйича келиб тушган ишни у келиб тушган кундан эътиборан **1 ойдан кечиктирмай** кўриб чиқиши керак. Алоҳида ҳолларда, Олий суд раиси ёки унинг ўринбосари бу муддатни кўпига билан яна **1 ойга узайтириши** мумкин.

Назорат тартибидаги шикоят 1 ойдан кечиктирмасдан, иш талаб қилиб олинган ва текширилган тақдирда эса **2 ойдан кечиктирмасдан** кўрилиши керак.

Бундан ташқари, суднинг ҳужжатлари янгидан очилган ҳолатлар бўйича ҳам ушбу ФПКнинг 437-445-моддаларида кўрсатилган асослар ва тартиб бўйича қайта кўрилиши мумкин.

СУДГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ВА СУД ҲУЖЖАТЛАРИ УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ ТАРТИБИ

Назорат тартибидаги шикоят бериш ҳуқуқига қуйидаги шахлар эга:

1

даъвогар

Даъвогар (алоҳида тартибда кўрилган ишлар бўйича – аризачи ва манфаатдор шахс), унинг адвокати, қонуний вакили;

2

жавобгар

Жавобгар, унинг адвокати, қонуний вакили;

3

учинчи шахс

Ишда иштирок этган учинчи шахс, унинг адвокати, қонуний вакили;

4

жалб қилинмаган,
аммо ҳуқуқ ва мажбуриятлари
ҳал этилган шахс

Ишда иштирок этиш учун жалб қилинмаган, аммо ҳуқуқ ва мажбуриятлари ҳал этилган шахс, унинг адвокати, қонуний вакили.

Назорат тартибида берилган шикоят қүйидаги ҳолларда күриб чиқмасдан қайтарилади:

1 назорат тартибида берилган шикоят ФПК 427-моддасининг биринчи қисмида назарда тутилган талабларга жавоб бермаса;

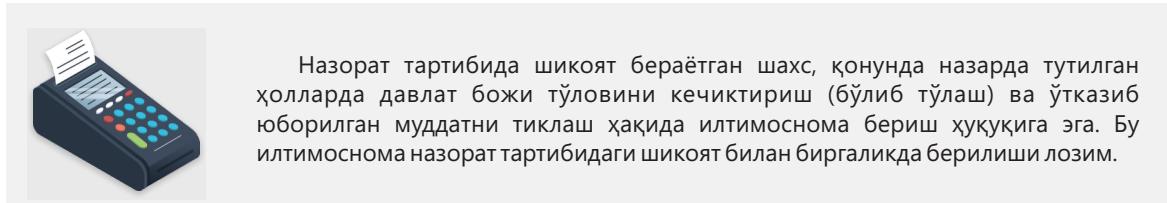
2 назорат тартибида берилган шикоятга иш бүйича қабул қилинган суд қарорларининг суд томонидан тасдиқланган күчирма нусхалари илова қилинмаган бўлса;

3 шикоятга давлат божи тўланганигини тасдиқловчи ҳужжат илова қилинмаган бўлса;

4 иш апелляция ёки кассация тартибида кўрилмаган бўлса;

5 назорат тартибида шикоят бериш муддати ўтган бўлса;

6 назорат тартибида берилган шикоятни қайтариб олиш тўғрисида ариза келиб тушган бўлса.

Назорат тартибида шикоят берадиган шахс, қонунда назарда тутилган ҳолларда давлат божи тўловини кечикитириш (бўлиб тўлаш) ва ўтказиб юборилган муддатни тиклаш ҳақида илтимоснома бериш ҳуқуқига эга. Бу илтимоснома назорат тартибидаги шикоят билан биргаликда берилиши лозим.

ИҚТИСОДИЙ СУДЛАРГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ТАРТИБИ*

* Бундай тартиб "Иқтисодий судларг мурожаат қилиш тартиби" амалий құлланmasыда кенгрөк берилған.

СУДГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ВА СУД ҲУЖЖАТЛАРИ УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ ТАРТИБИ

Иқтисодий судга мурожаат қилинаётганда:

1

Агар талаб фуқаролик ҳуқуқий муносабатлардан келиб чиқадиган низоларга оид бўлса, у **даъво аризаси** шаклида берилади.

Қарзни ундириши

Мол-мулкни олиб бериш

Мулк ҳуқуқини
тасдиқлаш ва ҳ.к.

2

Агар талаб буйруқ тартибида иш юритиш бўйича, алоҳида тартибида юритиладиган ишлар бўйича бўлса – **ариза** шаклида берилади.

Хужжатлар
асосида тан
олинган дебиторлик қарзни
ундириши

Тасдиқловчи
хужжатларга
асосланган
коммунал
хизматларга
оид қарзни
ундириши

Юридик
аҳамиятга
эга бўлган
фактларни
аниқлаш

Хўжалик субъектини
банкрот деб
топиш ва ҳ.к.

3

Муайян кўрилаётган иш юзасидан судга илтимос қилинаётганда – **илтимоснома** шаклида берилади.

Ишни бош-
ка кунга
қолдириши

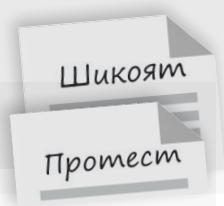

Ишга шерик
жавобгарни жалб
этиши ва ҳ.к.

4

Суд ҳужжатлари устидан норози бўлиб апелляция, кассация ва назорат инстанцияси судларига мурожаат этилганда у – **шикоят** шаклида, бундай мурожаат прокурор томонидан берилганда – **протест** шаклида амалга оширилади.

ИҚТІСОДИЙ СУДЛАРГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ТАРТИБИ

Иқтисодий процессуал кодекси (кейинчалик – ИПК деб юритилади)нинг 25-моддаси мазмунига кўра иқтисодий судларга қўйидаги ишлар тааллуқли:

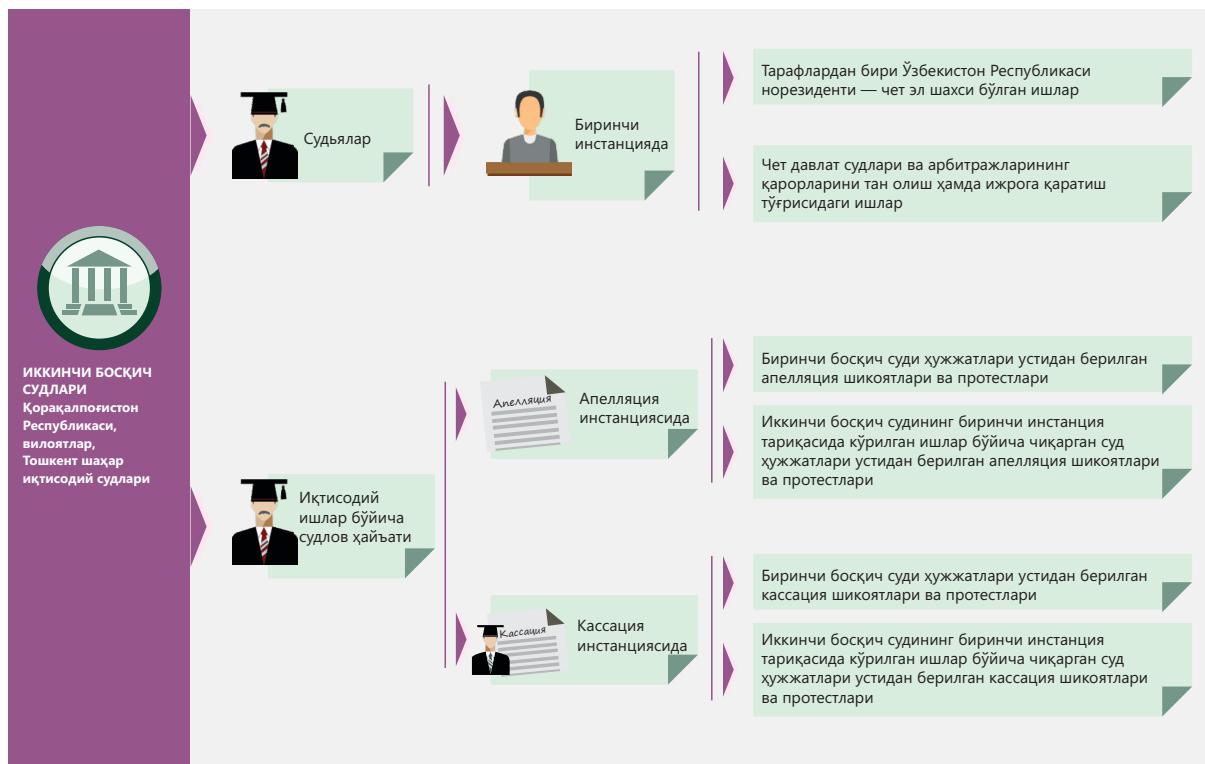
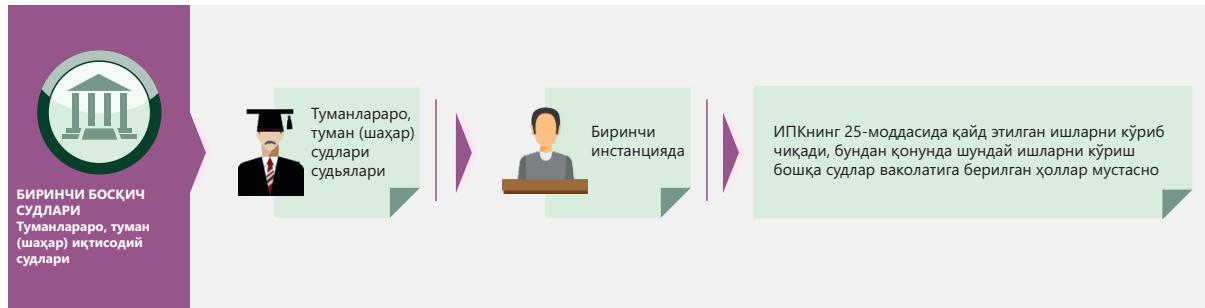
- иқтисодиёт соҳасида юридик шахслар ҳамда юридик шахс ташкил этмаган ҳолда тадбиркорлик фаолиятини амалга ошираётган ва якка тартибдаги тадбиркор мақомини қонунда белгиланган тартибда олган фуқаролар, шунингдек корпоратив низолар бўйича ишлар қўрилаётганда тарафлар бўлган фуқаролар ўртасидаги фуқаровий, маъмурий ва бошқа ҳуқуқий муносабатлардан юзага келадиган низоларга доир ишлар;
- иқтисодиёт соҳасида юридик шахслар ва фуқароларнинг ҳуқуқлари юзага келиши, ўзгариши ёки бекор бўлиши учун аҳамиятга эга бўлган фактларни аниқлаш тўғрисидаги ишлар;
- банкротлик тўғрисидаги ишлар;
- ҳакамлик муҳокамаси билан боғлиқ ишлар;
- ИПКнинг 30-моддасида кўрсатилган корпоратив низолар бўйича ишлар, бундан меҳнатга оид низолар мустасно;
- чет давлат судлари ва арбитражларининг қарорларини тан олиш ҳамда ижро этишга қаратиш тўғрисидаги ишлар.

Якка тартибдаги тадбиркор мақомини йўқотган фуқаролар иштирокидаги низоларга доир ишлар ҳам, агар тегишли талаблар уларнинг аввалги тадбиркорлик фаолиятидан келиб чиқса, иқтисодий судга тааллуқли бўлади.

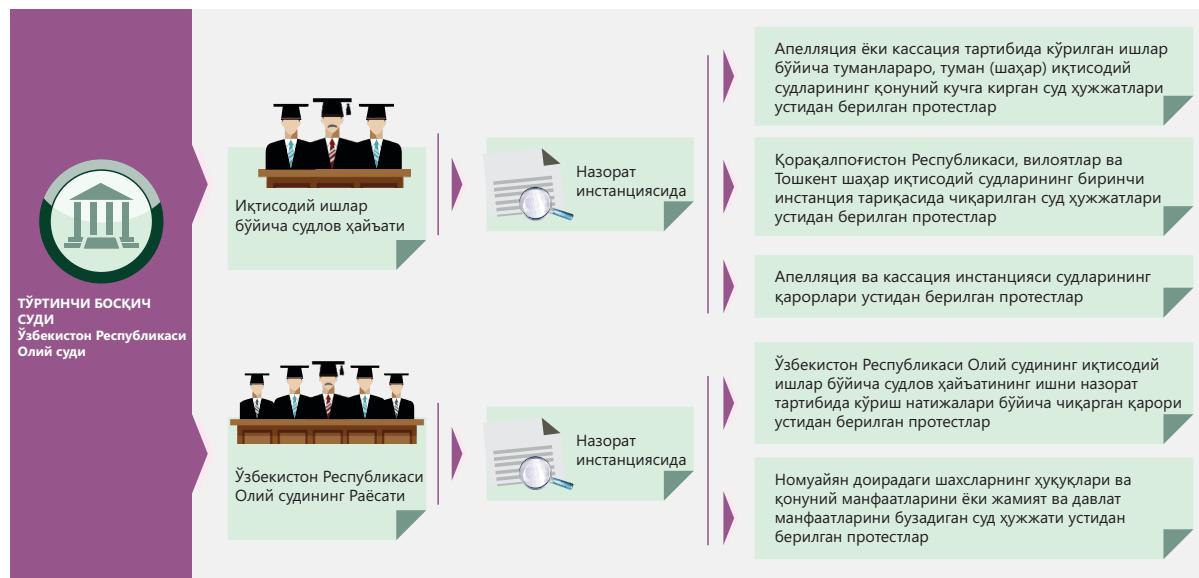
Ўзаро боғлиқ бўлиб, баъзилари иқтисодий судга, бошқалари эса фуқаролик ишлари бўйича судга тааллуқли бўлган бир нечта талаб бирлаштирилган тақдирда, барча талаблар фуқаролик ишлари бўйича судда қўрилиши лозим.

Ўзаро боғлиқ бўлиб, баъзилари маъмурий судга, бошқалари эса иқтисодий судга тааллуқли бўлган бир нечта талабни бирлаштиришга йўл қўйилмайди.

СУДГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ВА СУД ҲУЖЖАТЛАРИ УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ ТАРТИБИ

ИҚТИСОДИЙ СУДЛАРГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ТАРТИБИ

СУДГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ВА СУД ҲУЖЖАТЛАРИ УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ ТАРТИБИ

Ариза ёки даъво аризаси тақдим этиладиган иқтисодий судлар:

Агар ариза:

юридик шахсларга нисбатан берилаётган бўлса	улар давлат рўйхатидан ўтган жойдаги судга
юридик шахсларга нисбатан уларнинг алоҳида бўлинмалари фаолиятидан келиб чиқадиган бўлса,	алоҳида бўлинмалар давлат рўйхатидан ўтган жойдаги судга
фуқароларга нисбатан берилаётган бўлса	улар якка тартибдаги тадбиркор сифатида давлат рўйхатидан ўтган жойдаги судга
турли ерларда жойлашган бир неча жавобгарга нисбатан берилаётган бўлса	даъвогарнинг танлаши бўйича жавобгарлардан бири давлат рўйхатидан ўтган жойдаги судга
давлат рўйхатидан ўтган жойи номаълум бўлган жавобгарга нисбатан бўлса	унинг мол-мулки жойлашган ердаги ёки унинг маълум бўлган охириг жойлашган еридаги судга
Ўзбекистон Республикасининг фуқароси бўлган ва бошقا давлат ҳудудида турган жавобгарга нисбатан бўлса	даъвогар жойлашган ерда ёки жавобгарнинг мол-мулки жойлашган ердаги судга
ижро этиш жойи кўрсатилган шартномадан келиб чиқадиган даъвога оид бўлса	мажбурият ижро этиладиган жойдаги судга
юридик аҳамиятга эга бўлган фактларни аниқлаш тўғрисида бўлса	аризачи давлат рўйхатидан ўтган жойдаги судга
кўчмас мулкка бўлган ҳуқуқнинг вужудга келиши, ўзгариши ёки бекор бўлиши учун юридик аҳамиятга эга бўлган фактларни аниқлаш тўғрисида бўлса	кўчмас мулк жойлашган ердаги судга
юридик шахслар ва фуқароларнинг банкротлиги тўғрисида бўлса,	қарздор давлат рўйхатидан ўтган жойдаги судга

ИҚТИСОДИЙ СУДЛАРГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ТАРТИБИ

кўчмас мулкка бўлган мулк ҳуқуқини тан олиш тўғрисидаги даъволар, кўчмас мулк ҳақидаги низолар, шу жумладан кўчмас мулкни бошқа шахснинг ғайриқонуний эгалигидан талаб қилиб олиш тўғрисидаги ёхуд мулкдорнинг ёки мол-мulkнинг бошқа қонуний эгасининг ҳуқуқлари эгалик қилишдан маҳрум этиш билан боғлиқ бўлмаган ҳолда бузилишини бартараф этиш ҳақидаги ва кўчмас мулкка бўлган ҳуқуқлар тўғрисидаги бошқа даъволарга оид бўлса

ташувчига нисбатан йўловчилар, бағаж ва юкларни ташиш шартномаларидан келиб чиқадиган даъволарга оид бўлса, шу жумладан, агар жавобгарлардан бири ташувчи бўлганда ҳам

ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини бекор қилиш тўғрисида бўлса

ҳакамлик судида кўрилаётган даъвони таъминлаш чораларини кўриш тўғрисида, шунингдек ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини мажбурий ижро этиш учун ижро варақаси бериш тўғрисида бўлса

корпоратив низоларга оид бўлса

кўчмас мулк жойлашган ердаги судга

транспорт ташкилотининг органи жойлашган ердаги судга

ҳакамлик суди жойлашган ердаги судга

ҳакамлик суди жойлашган ердаги ёки қарздор давлат рўйхатидан ўтган жойдаги ёхуд агар қарздор давлат рўйхатидан ўтган жой номаълум бўлса, унинг мол-мulkни турган жойдаги судга

ИПКнинг 30-моддасида кўрсатилган юридик шахс жойлашган ердаги судга тақдим этилади

ИПКнинг 33 ва 34-моддаларида белгиланган судловга тегишилилик тарафларнинг келишувига кўра ўзгартирилиши мумкин.

Қарши даъволар судловга тегишилигидан қатъи назар, дастлабки даъво кўрилаётган жойдаги судга тақдим этилади.

СУДГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ВА СУД ҲУЖЖАТЛАРИ УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ ТАРТИБИ

Иқтисодий судларнинг биринчи инстанциясида даъво тартибида иш юритишга оид асосий муддатлар

Ўз.Р. ИПКнинг 152-моддаси

Аризани иш юритишига қабул қилиш тўғрисидаги, қабул қилишини рад этиш ёки қайтариш ҳақидаги масалани ҳал этиш

ариза судга келиб тушган кундан эътиборан **беш кундан кечикитирмай**

шу ҳақдаги ажримни аризачига юбориш
у чиқарилгандан **кейнинг кундан** кечикитирмай

Ўз.Р. ИПКнинг 163-моддаси

Ишни суд муҳокамасига тайёрлаш

ариза қабул қилинган ва фуқаролик иши қўзғатилган кундан эътиборан **беш кунлик** муддатдан кечикитирмай

Ўз.Р. ИПКнинг 164-моддаси

Ишларни қўриш ва ҳал қилиш

суд муҳокамасига тайёрлаш тўғрисидаги ажрим чиқарилган кундан эътиборан **бир ойдан ошмаган муддатда**

Алоҳида ҳолларда бу муддат суд раиси томонидан **бир ойдан ошмаган муддатга** узайтирилиши мумкин

Ўз.Р. ИПКнинг 186-моддаси

Суднинг ҳал қилув қарорининг хуласа қисмини эълон қилиш

суд муҳокамаси тугалланган мажlisининг **ўзидаёқ**

Ҳал қилув қарорини тўлиқ ҳажмда тузиш ва имзолаш **беш кун ичida**

Ўз.Р. ИПКнинг 188-моддаси

Ҳал қилув қарорининг кўчирма нусхаларини юбориш у эълон қилинган кундан эътиборан **беш кундан кечикитирмасдан**

Ўз.Р. ИПКнинг 189-моддаси

Қўшимча ҳал қилув қарорининг қонуний кучга кириши асосий **ҳал қилув қарори билан бирга**

Ўз.Р. ИПКнинг 190-моддаси

Ҳал қилув қарорини тушунтириш тўғрисидаги аризани кўриб чиқиш

у берилган кундан эътиборан **йигирма кунлик муддатда**

Ўз.Р. ИПКнинг 191-моддаси

Ҳал қилув қарори ёзувида йўл қўйилган хатоларни, ҳарфий хатоларни ва ҳисоб-китобдаги янгилишишларни тузатиш ҳақидаги аризани кўриб чиқиш

у топширилган кундан эътиборан **йигирма кунлик муддатда**

Ўз.Р. ИПКнинг 192-моддаси

Ҳал қилув қарорининг қонуний кучга кириши, агар унинг устидан шикоят қилинмаган (протест келтирилмаган) бўлса,

У қабул қилинган кундан эътиборан **бир ойлик муддат ўтгач**

Ҳал қилув қарорининг қонуний кучга кириши, агар унинг устидан апелляция шикояти (протести) берилган бўлиб, у бекор қилинмаган бўлса,

апелляция инстанцияси судининг қарори **қабул қилинган кундан эътиборан**

Ўз.Р. ИПКнинг 194-моддаси

Суднинг ҳал қилув қарорини ижро этиш

у **қонуний кучга кирганидан кейин**, бундан дарҳол ижро этиш ҳоллари мустасно (дарҳол ижро этилиши лозим бўлган ҳал қилув қарорлари Ўз.Р. ИПКнинг 334-моддасида санаб ўтилган)

Ўз.Р. ИПКнинг 188, 197-моддалари

Суд ҳужжатининг кўчирма нусхасини юбориш у чиқарилган кундан эътиборан **беш кундан кечикитирмай**

Ўз.Р. ИПКнинг 198-моддаси

Суд ажримини ижро этиш

агар қонунда ёки суд томонидан бошқа муддат белgilangan бўлmasa, **дарҳол**

ИҚТИСОДИЙ СУДЛАРГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ТАРТИБИ

Ўз.Р. ИПКнинг 202-моддаси

Суд мажлиси баённомасини юритиш
суд мажлисining ўзида ёки суд мажлиси залидан ташқаридан алоҳида процессуал ҳаракат бажарилганида
Баённомани имзолаш
Суд мажлиси тамом бўлганидан ёки алоҳида процессуал ҳаракат амалга оширилганидан кейин **уч кундан кечикирмасдан**

Ўз.Р. ИПКнинг 203-моддаси

Суд мажлисining баённомаси билан танишиш ва унда йўл кўйилган хатоликлар ёки унинг тўлиқ эмаслиги юзасидан ёзма фикр-мулоҳазалар билдириш у имзоланган кундан эътиборан **беш кун ичида**
Баённомага доир фикр-мулоҳазаларни кўриб чиқиш улар топширилган кундан эътиборан **етти кун ичида**

Ўз.Р. ИПКнинг 210-моддаси

Банкротлик тўғрисидаги ишларни кўриб чиқиш
Ўз.Р. ИПКда назарда тутилган қоидалар бўйича, Ўз.Р. "Банкротлик тўғрисида"ги Қонунида ва бошقا тегишли қонун хужжатларида белгиланган хусусиятлар, шу жумладан, **муддатлар эътиборга олинган ҳолда**

Ўз.Р. ИПКнинг 221-моддаси

Хукукий таъсир чорасини кўллаш тўғрисидаги ишларни кўриб чиқиш ишни суд муҳокамасига тайёrlаш тўғрисидаги ажрим чиқарилган кундан эътиборан **ўн беш кундан ортиқ бўлмаган муддатда**, бундан ариза судга келиб тушганидан кейин **камида бир ойдан сўнг** кўриладиган молиявий санкцияларни кўллаш тўғрисидаги ишлар мустасно.

Ўз.Р. ИПКнинг 222-моддаси

Хукукий таъсир чорасини кўллаш тўғрисидаги иш бўйича ҳал қилув қарорининг қонуний кучга кириши агар апелляция шикояти (протести) берилмаган бўлса у қабул қилинганидан кейин **ўн кун ўтгач** агар апелляция шикояти (протести) берилган бўлиб, ҳал қилув қарори бекор қилинмаган бўлса апелляция инстанцияси судининг **қарори қабул қилинган кундан эътиборан**

Хукукий таъсир чорасини кўллаш тўғрисидаги иш бўйича ҳал қилув қарорининг кўчирма нусхасини юбориш у қабул қилинганидан кейин **уч иш куни ичида**

Ўз.Р. ИПКнинг 254-моддаси

Чет давлат судининг ёки чет давлат ҳакамлик судининг (арбитражининг) ҳал қилув қарорини тан олиш ва ижрога қаратиш тўғрисидаги аризани кўриб чиқиш, агар Узбекистон Республикасининг тегишли ҳалқаро шартномаларида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса у судга келиб тушган кундан эътиборан **олти ойдан ошмайдиган муддатда**

СУДГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ВА СУД ҲУЖЖАТЛАРИ УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ ТАРТИБИ

Судга бериладиган ариза ёки **даъво аризасида** қўйидагилар кўрсатилиши керак:

* Даъво аризасида даъвогарнинг ёки унинг вакилининг телефонлари, факслари рақамлари, электрон манзили кўрсатилиши мумкин.

Даъво аризасига қўйидагиларни **тасдиқловчи ҳужжатлар** илова қилинади:

1

белгиланган тартибда ва миқдорда давлат бўжи ва почта харажатлари тўланганигини

2

даъво аризасининг кўчирма нусхаси ва унга илова қилинган ҳужжатлар жавобгарга ва учинчи шахсларга юборилганигини

3

жавобгар билан низони судгача ҳал қилиш (талабнома юбориш) тартибига риою этилганлигини, агар бу шу тоифадаги низолар учун қонунда ёки шартномада назарда тутилган бўлса

4

даъво талабларига асос бўлган ҳолатларни

5

даъвогарнинг юридик шахс ёки якка тартибдаги тадбиркор сифатида давлат рўйхатидан ўтганигини

6

даъво аризасини имзолаш ваколатини, агар у вакил томонидан имзоланган бўлса

СУДГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ВА СУД ҲУЖЖАТЛАРИ УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ ТАРТИБИ

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг
1994 йил 3 ноябрдаги 533-сон қарори билан тасдиқланган
“Давлат божи ставкалари”нинг 2-бандига кўра:

	ДАВЛАТ БОЖИ СТАВКАЛАРИ
Иқтисодий судларга бериладиган даъво аризаларидан ва иқтисодий суднинг қарорларини қайта кўриб чиқиш ҳақидаги шикоятлардан, шунингдек, судларнинг ҳужжатларидан нусхалар берганини учун:	
Мулкий тусдаги даъво аризаларидан даъво баҳосининг 1 фоизи миқдорида, лекин энг кам ойлик иш ҳақидан кам бўлмаган миқдорда;	Иқтисодий судларнинг қарорларини қайта кўриб чиқиш ҳақидаги аризалардан Биринчи инстанцияда кўриб чиқиш учун ариза берилганда тўланадиган ставканинг 50 фоизи, мулкий тусдаги низолар бўйича эса талашилаётган суммадан ҳисоблар;
Қишлоқ ҳўжалиги маҳсулотлари етиштирувчиларнинг мулкий тусдаги даъво аризаларидан даъво баҳосининг 1 фоизи миқдорида;	Иқтисодий суд қарорлари, ажримлари ва бошқа қарорларининг дубликатларини ҳамда томонларнинг ва ишда қатнашувчи бошқа шахсларнинг илтимосларига биноан иқтисодий судлар томонидан ишлардан бериладиган бошқа ҳужжатларнинг нусхаларини берганилик учун ҳужжатнинг ҳар бир саҳифаси учун энг кам ойлик иш ҳақининг 10 фоизи миқдорида чиқарилган ставкалар миқдорида;
Мулкка оид бўлмаган тусдаги даъво аризаларидан, шу жумладан, корхоналар ва бирлашмаларнинг юқори турувчи органларининг актларини тўла ёки қисман ҳақиқий эмас деб этироф этиш ҳақидаги аризаларидан, шунингдек, жамоа ҳўжаликларининг, хусусий корхоналар, қўшма корхоналар ва мулкчиликнинг турли шаклларига асосланган Ўзбекистон Республикаси ва бошқа давлатлар ташкилотлари халиқаро бирлашмаларининг мулкка оид бўлмаган даъво аризаларидан энг кам ойлик иш ҳақининг 10 баробари миқдорида;	Ҳакамлик суди қарорларини мажбурий ижро этиш учун ижро варакасини бериш тўғрисидаги аризалардан, шунингдек, ҳакамлик суди қарорларини бекор қилиш тўғрисидаги аризалардан энг кам ойлик иш ҳақининг 2 баравари миқдорида.
Банкrottлик тўғрисида иш қўзғатиш ҳақидаги аризалардан энг кам ойлик иш ҳақининг 3 баробари миқдорида;	Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари амалга оширадиган тадбиркорлик фаoliyati доирасида судларга мулоҳаат қилишида уйубу банднинг «а» — «г» ва «е» кичик бандларида кўрсатилган белгиланган ставканинг 50 фоизи миқдорида давлат божи тўлайдилар.

Иқтисодий судларга келиб түшгән аризалар ва даъво аризаларни биринчи инстанцияда күриб чиқиш тартиби қуйидаги **2 турға** бўлинади:

1 БҮЙРУҚ ТАРТИБИДА
ИШ ЮРИТИШ

2 ДАЪВО ТАРТИБИДА,
ШУ ЖУМЛАДАН,
АЛОҲИДА ТАРТИБДА
ИШ ЮРИТИШ

СУДГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ВА СУД ҲУЖЖАТЛАРИ УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ ТАРТИБИ

1

БҮЙРУҚ ТАРТИБИДА ИШ ЮРИТИШ, яъни суд буйруғини бериш тұғрисидаги аризани күриб чиқишининг ўзига хос хусусиятлари:

1

қарздорликни ундиришда у жавобгар томонидан асосан тан олинган (таққослаш далолатномаси ёки хат билан) ва низосиз бўлади

2

ариза суд муҳокамаси ўтказилмасдан, тарафлар суд мажлисига чақирилмасдан, унга илова қилинган ҳужжатлар асосида кўриб чиқилади ва натижаси бўйича суд буйруғи берилади

3

аризанинг нусхаси қарздорга топширилган кундан эътиборан **10 кун ўтгач** суд буйруғини берилади

4

ариза берувчи тараф «кредитор», жавобгар тараф эса «қарздор» деб аталади

5

суд буйруғи у берилгандан сўнг **10 кунлик муддат ўтгач** қонуний кучга киради

6

суд буйруғи ижро варақаси каби алоҳида ижро ҳужжати ҳисобланади

ИҚТИСОДИЙ СУДЛАРГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ТАРТИБИ

ИПКнинг 135-моддасига кўра,
суд буйруғи қўйидаги ҳолларда
берилади, агар:

солиқ қарзини
ундиришни юридик
шахсларнинг ва фуقا-
роларнинг мол-мулкига
қаратиш тўғрисида талаб
билдирилган бўлса;

коммунал хизматлар ва алоқа
хизматлари тўлови бўйича қарздор-
ликни ундириш тўғрисида тасдиқловчи
хужжатларга асосланган талаб билди-
рилган бўлса;

хужжатлар
асосида тан
олинган деби-
торлик қарзини
ундириш тўғрисида
талаб билдирилган
бўлса;

талаб тўланмаган, акцепт-
ланмаган ва акцептга сана
қўйилмаган вексель нотариус
томонидан протест қилинишига
асосланган бўлса;

лизинг берувчи томо-
нидан лизинг олувчидан
ўз мол-мулкини талаб қилиб
олиши тўғрисида талаб бил-
дирилган бўлса.

2 ДАЪВО ТАРТИБИДА ИШ ЮРИТИШ, яъни низоли ҳолат бўйича берилган даъво аризаси ёки аризани кўриб чиқишнинг ўзига хос хусусиятлари:

1

даъво аризаси берувчи тараф «даъвогар», ариза кимга нисбатан берилган бўлса, у «жавобгар» деб аталади;

аризачи

жавобгар

2

ариза суд мажлисида тарафлар чақирилган ҳолда кўриб чиқилади ва натижасига кўра ҳал қилув қарори, ажрим ёки қарор чиқарилади;

аризачи

3

даъво тартибида иш юритишга оид баъзи тоифадаги ишлар ўзига хос тарзда кўриб чиқилиши боис, улар «алоҳида тартибида юритиладиган ишлар» деб аталади ва бу тоифадаги ишлар судларда ИПКнинг 24-33-бобларида кўрсатилган истисно ва қўшимчалар билан суд ишларини юритишнинг умумий қоидаларига мувофиқ кўриб чиқилади.

Биринчи инстанция судлари ҳужжатлари устидан берилган **апелляция ёки кассация** шикоятлари тегишлича Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар иқтисодий судлари томонидан;

Суд ҳужжатларига нисбатан **назорат тартибида берилган аризалар** Ўзбекистон Республикаси Олий суди томонидан кўрилади.

ИПКнинг 263, 286, 311-моддалари мазмунига
кўра апелляция, кассация ёки назорат шикоятида
(протестида) қуидагилар кўрсатилиши керак:

ШИКОЯТ (ПРОТЕСТ)

The diagram illustrates the structure of a complaint (Shikoyat) or protest (Protest). It consists of five horizontal grey bars of decreasing length from top to bottom. Each bar is preceded by a green circle containing a number: 1, 2, 3, 4, and 5. The first four bars are grouped under the heading "ШИКОЯТ (ПРОТЕСТ)".

1 шикоят (протест) йўлланаётган суднинг номи
2 шикоят (протест) бераётган шахснинг номи (фамилияси, исми, отасининг исми)
3 устидан шикоят (протест) берилаётган ҳал қилув қарорини қабул қилган иқтисодий суднинг номи, ишнинг рақами ва ҳал қилув қарори қабул қилинган сана, низонинг предмети.
4 шикоят (протест) бераётган шахснинг талаблари ҳамда шикоят (протест) бераётган шахс иш ҳолатлари ва далилларга, қонунлар ва бошқа норматив-хуқуқий ҳужжатларга ҳавола қилган ҳолда ҳал қилув қарорини нотўғри деб ҳисоблаш учун келтирган асослар.
5 шикоятга (протестга) илова қилинаётган ҳужжатлар рўйхати.

Шикоятда шикоят бераётган шахснинг ёки унинг вакилининг телефонлари, факслари рақамлари, электрон манзили кўрсатилиши мумкин.

Шикоятни (протестни) бераётган шахс ишда иштирок этувчи бошқа шахсларга шикоятнинг (протестнинг) кўчирма нусхасини ва унга илова қилинган, ушбу шахсларда мавжуд бўлмаган ҳужжатларни юбориши ёки тилхат билан шахсан топшириши керак.

Шикоятга (протестга) қуидагилар илова қилинади:

- давлат божи ва почта харажатлари тўланганлигини тасдиқловчи ҳужжатлар;
- ишда иштирок этувчи бошқа шахсларга шикоятнинг ва унга илова қилинган, ушбу шахсларда мавжуд бўлмаган ҳужжатларнинг кўчирма нусхалари юборилганлигини ёки топширилганлигини тасдиқловчи ҳужжат;
- шикоят вакил томонидан имзоланган тақдирда, унинг имзолаш ваколатини тасдиқловчи ҳужжат.

СУДГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ВА СУД ҲУЖЖАТЛАРИ УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ ТАРТИБИ

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг
262, 285 ва 310-моддаларига қўра суд томонидан чиқариладиган
ва шикоят қилинадиган суд ҳужжатлари устидан:

улар чиқарилган
кундан эътиборан **1 ой**
ичида, хуқуқий таъсир
чорасини қўллашга оид
бўлса, **10 кун ичида**
апелляция тартибида
шикоят берилиши
мумкин

улар қонуний кучга
кирган кундан эътиборан
1 ой ичида кассация
тартибида шикоят
берилиши мумкин

улар қонуний кучга
кирган кундан эътиборан
1 йил ичида назорат
тартибида шикоят
берилиши мумкин

**Суд ҳужжатлари устидан берилган шикоятлар
(протестлар)ни күриб чиқыш муддатлари:**

Апелляция шикояти (протести) иш юритишга қабул қилинган кундан эътиборан **1 ойдан ортиқ бўлмаган** муддатда кўриб чиқилади.

Суднинг ҳуқуқий таъсир чорасини қўллаш тўғрисидаги иш бўйича ҳал қилув қарори устидан берилган **апелляция шикояти (протести)** у судга келиб тушган кундан эътиборан **15 кун ичida** кўриб чиқилади.

Алоҳида ҳолларда апелляция шикоятини (протестини) кўриб чиқиш муддати суд раиси томонидан кўпі билан **1 ойга узайтирилиши** мумкин.

Кассация шикояти (протести) у иш юритишга қабул қилинган кундан эътиборан **1 ойдан ортиқ бўлмаган** муддатда кўриб чиқилади.

Алоҳида ҳолларда суднинг ҳал қилув қарори устидан **кассация шикоятини (протестини)** кўриб чиқиш муддати суд раиси томонидан кўпі билан **1 ойга узайтирилиши** мумкин.

Назорат шикояти (протести) иш юритишга қабул қилиш тўғрисида ажрим чиқарилган ёки протест Олий суд Раёсатининг котибиятига келиб тушган кундан эътиборан **1 ойлик муддатдан кечиктирмай** кўрилади.

Бундан ташқари, суднинг ҳужжатлари **янгидан очилган ҳолатлар** бўйича ҳам ушбу ИПКнинг 325-333-моддаларида кўрсатилган асослар ва тартиб бўйича қайта кўрилиши мумкин.

МАЪМУРИЙ СУДЛАРГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ТАРТИБИ

СУДГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ВА СУД ҲУЖЖАТЛАРИ УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ ТАРТИБИ

Маъмурий судларда ишларни юритиш тартиби
2 тоифага бўлинган:

I

Маъмурий ва бошқа оммавий ҳуқуқий муносабатлардан юзага келадиган ишларни кўриб чиқиш ҳамда ҳал этишга оид суд ишларини юритиш тартиби. Бу тоифадаги суд ишларини юритиш тўғрисидаги кодекси (кейинчалик – МСИЮТК деб юритилади) билан тартибга солинади

II

Маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриб чиқиш ҳамда ҳал этишга оид суд ишларини юритиш тартиби. Бу тоифадаги суд ишларини юритиш тартиби – Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекси (кейинчалик – МЖТК деб юритилади) билан тартибга солинади

I

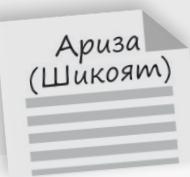
Маъмурий ва бошқа оммавий ҳуқуқий муносабатлардан юзага келадиган ишларни кўриб чиқиш ҳамда ҳал этишга оид суд ишларини юритиш тартиби

МСИЮТКнинг 5-моддасига кўра судга мурожаат қилиш:

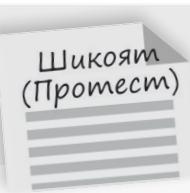
1

фуқаролар ва юридик шахсларнинг бузилган ёки низолашилаётган ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш тўғрисидаги маъмурий ишлар бўйича, шунингдек ушбу Кодексда назарда тутилган бошқа ҳолларда – **ариза (шикоят)** шаклида;

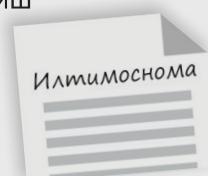
2

апелляция, кассация ва назорат инстанцияси судларига мурожаат этилганда, шунингдек ушбу Кодекс ҳамда бошқа қонунларда назарда тутилган ҳолларда **шикоят (протест)** шаклида;

3

муайян яшаш жойига эга бўлмаган шахсни реабилитация марказига жойлаштириш тўғрисида, шунингдек, муайян кўрилаётган иш юзасидан судга илтимос қилинаётганда (ишни бошқа кунга қолдириш, экспертиза тайинлаш, даъвони таъминлаш чораларини кўриш, ишни кўришни тўхтатиб туриш ва бошқа шу кабилар) – **илтимоснома** шаклида берилади.

Мурожаат ва унга илова қилинадиган ҳужжатлар судга электрон ҳужжат тарзида юборилиши мумкин.

СУДГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ВА СУД ҲУЖЖАТЛАРИ УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ ТАРТИБИ

Туманлараро, туман (шахар) маъмурий судлари:

- идоравий норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар юзасидан низолашиш түғрисидаги ишларни;
- давлат бошқаруви органларининг, маъмурий-ҳуқуқий фаолиятни амалга оширишга ваколатли бўлган бошқа органларнинг (бундан буён матнда маъмурий органлар деб юритилади), фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органларининг ва улар мансабдор шахсларининг қонун ҳужжатларига мос келмайдиган ҳамда фуқаролар ва юридик шахсларнинг ҳуқуқларини ва қонун билан қўриқланадиган манфаатларини бузадиган қарорлари, ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) юзасидан низолашиш түғрисидаги ишларни;
- сайлов комиссияларининг ҳаракатлари (қарорлари) юзасидан низолашиш түғрисидаги ишларни;
- нотариал ҳаракатни амалга ошириш, фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзишни рўйхатга олиш рад этилганлиги ёхуд нотариуснинг ёки фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органи мансабдор шахсининг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) юзасидан низолашиш түғрисидаги ишларни;
- давлат рўйхатидан ўтказишни рад этиш ёхуд белгиланган муддатда давлат рўйхатидан ўтказишдан бўйин товлаш устидан шикоят қилиш түғрисидаги ишларни ҳал қиласди.

Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар маъмурӣ судлари биринчи инстанцияси суди сифатида давлат сири билан боғлиқ бўлган ишларни кўриб чиқади.

Ўзбекистон Республикаси Олий суди биринчи инстанция суди сифатида:

- идоравий норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар юзасидан низолашиш түғрисидаги ишларни;
 - Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссияси ҳаракатлари (қарорлари) юзасидан низолашиш ҳақидаги ишларни кўриб чиқади.
-

Ўзбекистон Республикаси Ҳарбий судлари қонун билан ўз ваколатига киритилган маъмурӣ ишларни кўриб чиқади.

Судга бериладиган **ариза (шикоят)да**
қўйидагилар кўрсатилиши керак:

	<ol style="list-style-type: none">1 ариза (шикоят) берилаётган суднинг номи;2 ишда иштирок этувчи шахсларнинг номи (фамилияси, исми ва отасининг исми), жойлашган ери (почта манзили) ёки яшаш жойи;3 арз қилинган талабларга асос бўлган ҳолатлар (агар улар мавжуд бўлса);4 арз қилинган талабларнинг асосларини тасдиқловчи далиллар;5 аризачининг қонун ҳужжатларига асослаб келтирган талаблари, талаб бир нечта жавобгарга нисбатан тақдим этилганда эса уларнинг ҳар бирига нисбатан талаблар;6 илова қилинаётган ҳужжатларнинг рўйхати. <p>* Аризада (шикоятда) аризачининг ёки унинг вакилининг телефонлари, факслари рақамлари, электрон почта манзили кўрсатилиши мумкин.</p>
--	---

Аризага (шикоятга) қуйидагиларни **тасдиқловчи ҳужжатлар** илова қилинади:

Муайян яшаш жойига эга бўлмаган шахсни реабилитация марказига жойлаштириш тўғрисидаги илтимосномага илова қилиниши лозим бўлган ҳужжатлар рўйхати МСИЮТКнинг **192-моддасида** қайд этилган.

Аризачи ариза (шикоят) бераётган чоғида жавобгарга ва учинчи шахсларга аризанинг (шикоятнинг) ва унга илова қилинган, ушбу шахсларда мавжуд бўлмаган ҳужжатларнинг кўчирма нусхаларини юбориши шарт.

МСИЮТКдаги умумий қоидага кўра фуқаронинг ёки юридик шахснинг аризаси (шикояти) қарорлари, ҳаракатлари (ҳарактсизлиги) устидан шикоят қилинаётган маъмурий орган жойлашган ер ёхуд мансабдор шахснинг иш жойи бўйича судга тақдим этилади.

Агар низо бўйича бир нечта жавобгар иштирок этиб, улар турли ерларда жойлашган бўлишса, ариза (шикоят) жавобгарлардан бири жойлашган ердаги судга аризачининг танлови бўйича тақдим этилади.

СУДГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ВА СУД ҲУЖЖАТЛАРИ УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ ТАРТИБИ

МСИЮТКнинг 186-моддасида кўрсатилишича, агар ушбу Кодексда ёки ўзга қонунларда бошқа муддатлар белгиланмаган бўлса, маъмурӣ органнинг, фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органининг, улар мансабдор шахсларининг қарори, ҳаракати (ҳаракатсизлиги) устидан ариза (шикоят) манфаатдор шахсга ўзининг ҳуқуqlари, эркинликлари ва қонуний манфаатлари бузилганлиги тўғрисида маълум бўлиб қолган кундан эътиборан **3 ой ичида** судга берилиши мумкин.

Давлат ижроининг қарорларини, ҳаракатларини (ҳаракатсизлигини) ғайри-қонуний деб топиш тўғрисидаги ариза (шикоят) манфаатдор шахсга ўзининг ҳуқуqlари, эркинликлари ва қонуний манфаатлари бузилганлиги тўғрисида маълум бўлиб қолган кундан эътиборан **10 кун ичида** судга берилиши мумкин.

Судга мурожаат этиш муддатининг узрли сабабсиз ўтказиб юборилганлиги аризани (шикоятни) иш юритишга қабул қилишни рад этиш учун асос бўлади.

МСИЮТКнинг 131, 132, 139 ва 140-моддаларига кўра судья аризани (шикоятни) иш юритишига қабул қилиш тўғрисидаги, қабул қилишини рад этиш ёхуд қайтариш ҳақида масалани ариза (шикоят) судга келиб тушган кундан эътиборан **5 кундан кечиктирмай** ҳал қиласи, ишни суд муҳокамасига тайёрлайди ва шу ҳақда ажрим чиқаради.

МСИЮТКнинг 141, 142-моддаларидаги қоидага кўра, агар ушбу Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, суд муҳокамаси ишни суд муҳокамасига тайёрлаш тўғрисидаги ажрим чиқарилган кундан эътиборан **1 ойдан ошмаган муддатда** тугалланиши керак.

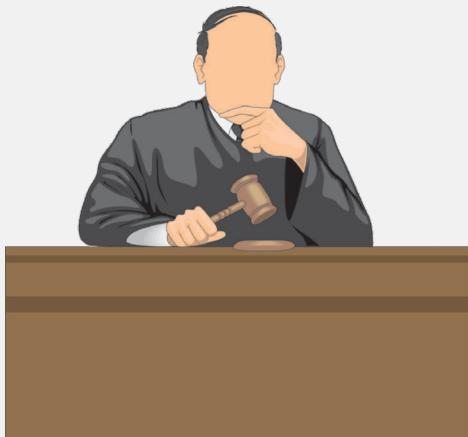
Алоҳида ҳолларда, суд муҳокамасининг муддати суд раиси томонидан **1 ойдан ошмаган муддатга** узайтирилиши мумкин.

Сайлов комиссиясининг ҳаракатлари (қарорлари) устидан шикоят судга келиб тушган кундан эътиборан **3 кундан кечиктирмасдан**, сайлов кунига олти кундан кам қолган бўлса, зудлик билан суд томонидан кўрилиб чиқилиши керак.

МСИЮТК 193-моддасининг биринчи қисмидаги қоидага кўра муайян яшаш жойига эга бўлмаган шахсни реабилитация марказига жойлаштириш тўғрисидаги илтимоснома у тақдим этилган пайтдан эътиборан 24 соат ичida судья томонидан ёпиқ суд мажлисида якка тартибда кўриб чиқилади.

СУДГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ВА СУД ҲУЖЖАТЛАРИ УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ ТАРТИБИ

МСИЮТКнинг 165-моддасига кўра ҳал қилув қарори, агар унинг устидан апелляция тартибида шикоят қилинмаган (протест келтирилмаган) бўлса, у қабул қилинган кундан эътиборан **20 кун ўтгач**, қонуний кучга киради.

Идоравий норматив-ҳуқуқий ҳужжатни ҳақиқий эмас деб топиш тўғрисидаги ишни кўриш натижаси бўйича қабул қилинган суд ҳал қилув қарори **у қабул қилинган пайтдан** эътиборан қонуний кучга киради. Аммо

суд томонидан тўлиқ ёки қисман ҳақиқий эмас деб топилган идоравий норматив-ҳуқуқий ҳужжат ёки унинг айрим қисмлари суднинг ҳал қилув қарори қонуний кучга кирган пайтдан эътиборан қўлланилмайди ва улар ҳужжатни қабул қилган орган томонидан нисбатан юқори юридик кучга эга бўлган қонун ҳужжатига мувофиқлаштирилиши керак.

Муайян яшаш жойига эга бўлмаган шахсни реабилитация марказига жойлаштириш тўғрисидаги илтимосномани қаноатлантириш ҳақидаги ёки қаноатлантиришни рад этиш тўғрисидаги ажрим **у ўқиб эшиттирилган пайтдан эътиборан** кучга киради ва дарҳол ижро этилиши лозим.

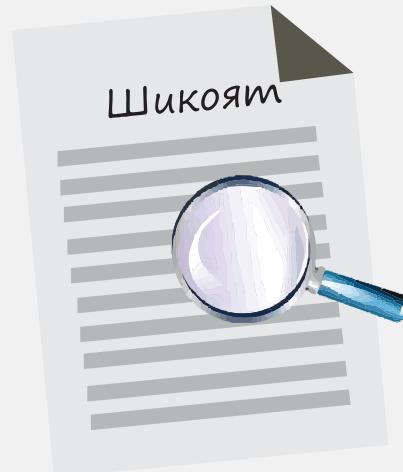
Биринчи инстанциясида чиқарилган суд ҳужжатлари устидан берилган **апелляция ёки кассация** шикоятлари тегишлича Қорақалпостон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар маъмурий судлари томонидан;

Худудий ҳарбий судларнинг биринчи инстанциясида чиқарилган суд ҳужжатлари устидан берилган **апелляция ёки кассация** шикоятлари Ўзбекистон Республикаси Ҳарбий суди томонидан;

Суд ҳужжатларига нисбатан **назорат тартибида** берилган аризалар Ўзбекистон Республикаси Олий суди томонидан кўрилади.

Апелляция ёки кассация шикояти (протести) тегишлича апелляция ёки кассация инстанцияси суди номига йўлланади, бироқ ҳал қилув қарорини қабул қилган судга берилади.

Назорат шикояти (протести) эса бевосита Ўзбекистон Республикаси Олий судига берилади.

СУДГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ВА СУД ҲУЖЖАТЛАРИ УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ ТАРТИБИ

МСИЮТКнинг 204, 228, 253-моддалари мазмунига кўра
**апелляция, кассация ёки назорат шикоятида
(протестида)** қуидагилар кўрсатилиши керак:

<p>ШИКОЯТ</p>	<ol style="list-style-type: none">1 апелляция шикояти (протести) йўланаётган суд - нинг номи;2 шикоят (протест) бераётган шахснинг номи (фамилияси, исми, отасининг исми);3 устидан шикоят (протест) берилаётган ҳал қилув қарорини қабул қилган суднинг номи, ишнинг рақами ва ҳал қилув қарори қабул қилинган сана, талабнинг предмети;4 шикоят (протест) бераётган шахснинг талаблари ҳамда шикоят (протест) берган шахснинг қонунлар ва бошқа қонун ҳужжатларига, иш ҳолатларига ва далилларга ҳавола қилган ҳолда ҳал қилув қарорини нотўғри деб ҳисоблаш учун келтирган асослари;5 шикоятга (протестга) илова қилинаётган ҳужжатларнинг рўйхати;* шикоятда шикоят бераётган шахснинг ёки унинг вакилининг телефонлари, факслари рақамлари, электрон манзили кўрсатилиши мумкин.
----------------------	--

Шикоятни бераётган шахс ишда иштирок этувчи бошқа шахсларга шикоятнинг кўчирма нусхасини ва унга илова қилинган, бу шахсларда мавжуд бўлмаган ҳужжатларни юбориши ёки тилхат билан

Шикоятга (протестга) қуидагилар илова қилинади:

- давлат божи ва почта харажатлари тўланганлигини тасдиқловчи ҳужжатлар;
- ишда иштирок этувчи бошқа шахсларга шикоятнинг ва унга илова қилинган, ушбу шахсларда мавжуд бўлмаган ҳужжатларнинг кўчирма нусхалари юборилганлигини ёки топширилганлигини тасдиқловчи ҳужжат;
- шикоят вакил томонидан имзолangan тақдирда, унинг имзолаш ваколатини тасдиқловчи ҳужжат.

**МСИЮТКнинг 193, 203, 227 ва 252-моддаларига кўра
суд томонидан чиқариладиган ва шикоят қилинадиган
суд ҳужжатлари устидан:**

агар қонунда бошқа муддат белгиланмаган бўлса, у қабул қилинган кундан эътиборан **20 кун ичида**, муайян яшаш жойига эга бўлмаган шахсни реабилитация марказига жойлаштириш тўғрисидаги илтимосномани кўриб чиқиш натижаси бўйича чиқарилган ажрим устидан у чиқарилган кундан эътиборан **3 кун ичида апелляция тартибида** шикоят берилиши мумкин

улар қонуний кучга
кирган кундан эътиборан
1 ой ичида кассация
тартибида шикоят
берилиши мумкин

улар қонуний кучга
кирган кундан эътиборан
1 йил ичида назорат
тартибида шикоят
берилиши мумкин

СУДГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ВА СУД ҲУЖЖАТЛАРИ УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ ТАРТИБИ

Суд ҳужжатлари устидан берилган шикоятлар (протестлар)ни кўриб чиқиш муддатлари:

Апелляция шикояти (протести) у иш юритишга қабул қилинган кундан эътиборан **1 ойдан ортиқ бўлмаган муддатда** кўриб чиқади.

Алоҳида ҳолларда **апелляция шикоятини (протести-ни)** кўриб чиқиш муддати суд раиси томонидан кўпи билан **1 ойга узайтирилиши мумкин.**

Кассация шикояти (протести) у иш юритишга қабул қилинган кундан эътиборан **1 ойдан ортиқ бўлмаган муддатда** кўриб чиқилади.

Алоҳида ҳолларда суд-нинг ҳал қилув қарори устидан **кассация шикоятини (протести-ни)** кўриб чиқиш муддати суд раиси томонидан кўпи билан **1 ойга узайтирилиши мумкин.**

Назорат шикояти (протести) у иш юритишга қабул қилиш тўғрисида ажрим чиқарилган ёки протест Олий суд Раёсатининг котибиятига келиб тушган кундан эътиборан **1 ойлик муддатдан кечиктирмай** кўрилади.

Бундан ташқари, суднинг ҳужжатлари янгидан очилган ҳолатлар бўйича ҳам ушбу ИПКнинг 325-333-моддаларида кўрсатилган асослар ва тартиб бўйича қайта кўрилиши мумкин.

II

Маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриб чиқиш ҳамда ҳал этишга оид суд ишларини юритиш тартиби

МЖТКнинг 23-моддасида қайд этилишича, маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун қуйидаги маъмурий жазоchorалари қўлланилиши мумкин:

1

жарима

2

маъмурий ҳуқуқбузарликни содир этиш қуроли ҳисобланган ёки бевосита шундай нарса бўлган ашёни ҳақини тўлаш шарти билан олиб қўйиш

3

маъмурий ҳуқуқбузарликни содир этиш қуроли ҳисобланган ёки бевосита шундай нарса бўлган ашёни мусодара қилиш

4

муайян шахсни унга берилган маҳсус ҳуқуқдан (транспорт воситасини бошқариш ҳуқуқидан, ов қилиш ҳуқуқидан) маҳрум этиш

5

маъмурий қамоққа олиш

6

чет эл фуқароларини ва фуқаролиги бўлмаган шахсларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан маъмурий тарзда чиқарип юбориш

СУДГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ВА СУД ҲУЖЖАТЛАРИ УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ ТАРТИБИ

Маъмурий жазо ҳуқуқбузарлик содир этилган кундан бошлаб, давом этаётган ҳуқуқбузарликлар учун эса, ҳуқуқбузарлик аниқланган кундан бошлаб **1 йилдан кечиктиргмай** қўлланилиши мумкин.

Жиноят ишини қўзғатиш рад этилган ёки жиноят иши тугатилган бўлса-ю, лекин ҳуқуқбузарнинг ҳаракатларида маъмурий ҳуқуқбузарлик аломатлари мавжуд бўлса, **маъмурий жазо чораси** жиноят иши

қўзғатиши рад этиш ёки жиноят ишини тугатиш тўғрисида қарор қабул қилинган кундан бошлаб **1 ойдан кечиктиргмай** қўлланилиши мумкин.

Башарти маъмурий жазога тортилган шахс шу жазони ўташ муддати тугаган кундан бошлаб **1 йил мобайнода** янги маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этмаган бўлса, мазкур шахс маъмурий жазога тортилмаган деб ҳисобланади.

Маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни:

туман (шаҳар) маъмурий суди, иқтисодий судлар, фуқаролик ишлари бўйича судлар;

вояга етмаганлар ишлари бўйича туман (шаҳар) идоралараро комиссиялари;

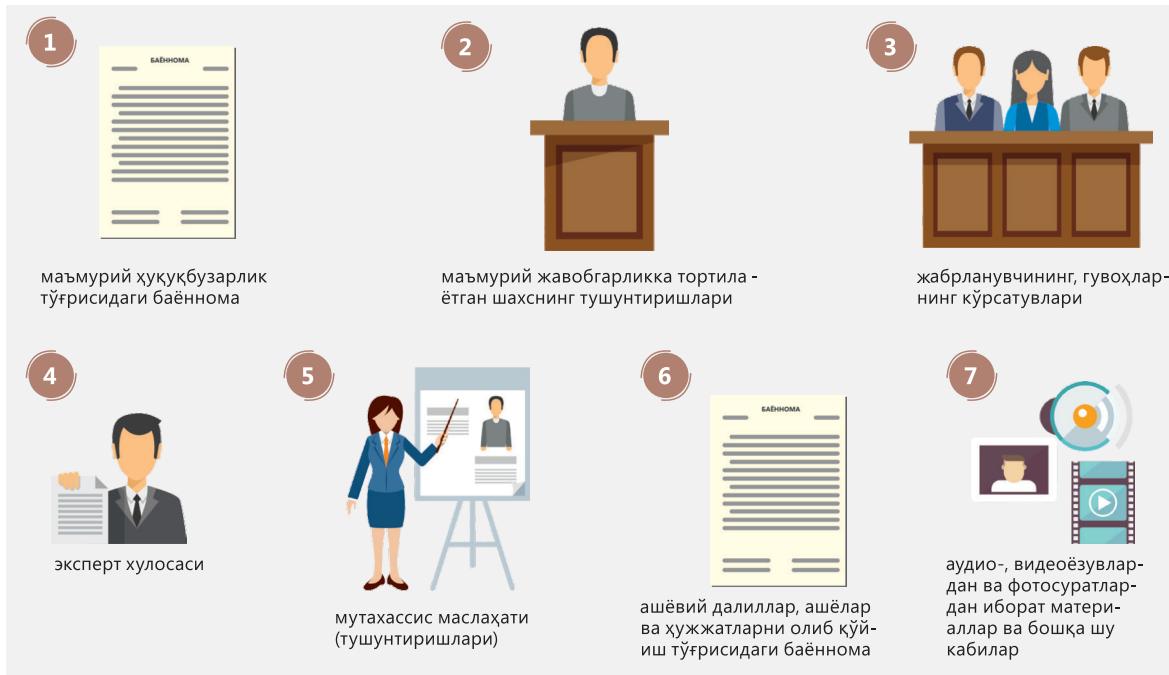
ички ишлар (милиция) органлари (mansabdar shaxslari), давлат инспекцияси органлари (mansabdar shaxslari) ва ушбу Кодекс билан ваколат берилган бошқа органлар (mansabdar shaxslar) кўриб чиқадилар.

Маъмурий, иқтисодий ва фуқаролик ишлари бўйича судларга тааллуқли бўлган маъмурий ҳуқуқбузарликлар рўйхати МЖТКнинг 245, 245¹, 245⁴-моддаларида ба-тафсил ёритилган.

СУДГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ВА СУД ҲУЖЖАТЛАРИ УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ ТАРТИБИ

Маъмурий ҳуқуқбузарлик түғрисидаги ишга оид далиллар ҳар қандай фактик маълумотлардан иборат бўлиб, улар қўйидаги воситалар билан белгиланади:

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги баённомада қуйидагилар кўрсатилади:

БАЁННОМА	1	баённома тузилган сана ва жой, баённомани тузган шахснинг лавозими, фамилияси, исми, отасининг исми;
	2	ҳуқуқбузарнинг шахсига оид маълумотлар;
	3	маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этилган жой, вақт ва бу ҳуқуқбузарликнинг моҳияти;
	4	ана шундай ҳуқуқбузарлик учун жавобгарликни назарда тутувчи норматив ҳужжат;
	5	агар гувоҳлар ва жабрланувчилар бўлса, уларнинг фамилиялари ва яшаш манзиллари;
	6	ҳуқуқбузарнинг тушунтириши;
	7	ишни ҳал қилиш учун зарур бўлган бошқа маълумотлар.

Баённома уни тузган шахс ва маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этган шахс томонидан имзоланади; гувоҳлар ва жабрланувчилар бўлган тақдирда эса – баённома мазкур шахслар томонидан ҳам имзоланади.

Баённомани тузиш вақтида ҳуқуқбузарга унинг ҳуқуқ ва бурчлари тушунтирилади ва бу хусусда баённомага ёзиб қўйилади.

Баённома бошқа ҳужжатлар ва иш бўйича ашёвий далиллар билан бирга ҳуқуқбузарлик содир этилган ёки аниқланган пайтдан бошлаб **1 суткадан кечикитирмай** маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишларни кўриб чиқиши ваколатига эга бўлган орган (мансадбор шахс)га юборилади.

СУДГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ВА СУД ҲУЖЖАТЛАРИ УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ ТАРТИБИ

МЖТК 305-моддасининг биринчи қисмига кўра **маъмурий ҳуқуқбузарликлар түғрисидаги иш** маъмурий ҳуқуқбузарлик түғрисидаги баённома ва ишга оид бошқа материаллар олинган кундан бошлаб **15 кунлик муддат ичida** кўриб чиқилади.

Ушбу моддада айрим маъмурий ҳуқуқбузарликлар түғрисидаги ишларни кўришга оид бошқа муддатлар ҳам белгиланган.

Маъмурий ҳуқуқбузарлик түғрисидаги ишни кўриб чиқишда баённома юритилади.

Бундан ташқари, бу тоифадаги иш кўриб чиқилгач тегишли қарор чиқарилади.
Баённома ва қарор мажлисда раислик қилувчи ва котиб томонидан имзоланади.

Қарор ишни кўриб чиқиш тугаши биланоқ дарҳол эълон қилинади ва у чиқарилган пайтдан эътиборан қонуний кучга киради. Шунинг учун суднинг қарори устидан апелляция тартибида эмас, кассация тартибида шикоят қилиниши (протест билдирилиши) мумкин.

МАЪМУРИЙ СУДЛАРГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ТАРТИБИ

Маъмурый ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан чиқарилган қарор устидан шу қарорнинг нусхасини олган кундан бошлаб **10 кун ичида** шикоят берилиши мумкин.

Маъмурый ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан чиқарилган қарор устидан берилган шикоят (протест) у тушган кундан бошлаб **10 кун муддат ичида** кўриб чиқиласди.

Маъмурый ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан чиқарилган қарор устидан шикоят берган шахс давлат божи тўлашдан озод этилади.

СУДГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ВА СУД ҲУЖЖАТЛАРИ УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ ТАРТИБИ

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан чиқарилган тегишли **давлат органининг қарори** устидан – юқори турувчи органга (мансабдор шахсга) ёки туман (шаҳар) маъмурий судига, **маъмурий суднинг** қарори устидан эса кассация инстанцияси судига шикоят қилиниши (протест келтирилиши) мумкин.

Иқтисодий суднинг маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш бўйича қарори устидан ИПКда белгиланган тартибда, **фуқаролик ишлари бўйича суднинг** маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш бўйича қарори устидан эса ФПКда белгиланган тартибда шикоят қилиниши (протест келтирилиши) мумкин.

Шикоят маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан қарор қабул қилган биринчи инстанция суди орқали бевосита шикоят йўлланган судга юборилади.

МЖТКнинг 324³ ва 324⁹ моддаларига кўра суднинг
маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишлар бўйича
чиқариладиган қарорлари устидан шикоят (протест) бериш тартиби:

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш бўйича қарори устидан **кассация шикояти (протести)** суд қарорининг кўчирма нусхаси топширилган ёки олинган кундан эътиборан **1 ой ичida** берилиши мумкин.

Кассация инстанцияси судларининг қарорлари устидан Ўзбекистон Республикаси Олий судининг маъмурий ишлар бўйича судлов ҳайъатига **назорат тартибида шикоят қилиниши (протест келтирилиши)** мумкин. Ўзбекистон Республикаси Олий суди маъмурий ишлар бўйича судлов ҳайъатининг ишни назорат тартибида кўриш натижалари юзасидан чиқарилган қарори устидан Ўзбекистон Республикаси Олий суди раиси, Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори ва уларнинг ўринbosарлари томонидан Ўзбекистон Республикаси Олий судининг Раёсатига протест келтирилиши мумкин. Назорат шикояти (протести) ушбу суд хужжатлари чиқарилган кундан эътиборан **6 ой ичida** берилиши мумкин.

СУДГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ВА СУД ҲУЖЖАТЛАРИ УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ ТАРТИБИ

Суд ҳужжатлари устидан берилган шикоятлар (протестлар)ни кўриб чиқиш муддатлари

Маъмурий суднинг маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш бўйича қарори устидан **кассация шикояти (протести)** у шикоятни (протестни) кўриб чиқишига ваколатли судга ишнинг барча материаллари билан келиб тушган кундан эътиборан **1 ойлик муддатда** кўрилиши лозим.

Ушбу МЖТКнинг 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519-моддаларида назарда тутилган суднинг маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар бўйича қарори устидан берилган **кассация шикоятлари (протестлари)** шикоятни (протестни) кўриб чиқишига ваколатли судга барча материаллар билан келиб тушган кундан эътиборан **5 кунлик муддатда** кўрилиши лозим.

Суднинг маъмурий қамоқча олиш ёки маъмурий тартибда чиқарип юбориш тўғрисидаги қарори устидан берилган **кассация шикояти (протести)**, агар маъмурий жавобгарликка тортилган шахс маъмурий қамоқни ўтаётган ёки маъмурий тартибда чиқарип юборилиши лозим бўлса, шикоят (протест) берилган пайтдан эътиборан **1 сутка ичида** кўрилиши керак.

Кассация инстанцияси судининг қарори дарҳол эълон қилинади ва у чиқарилган пайтдан эътиборан кучга киради.

Иш назорат шикоятини (протести) иш юритишга қабул қилиш тўғрисида суднинг ажрими чиқарилган ёки протест Ўзбекистон Республикаси Олий суди Раёсатининг котибиятига келиб тушган кундан эътиборан **1 ойдан кечиктирмай назорат тартибида** кўрилади.

Назорат инстанцияси судининг қарори у қабул қилинган кундан эътиборан қонуний кучга киради.

Бундан ташқари, суднинг ҳужжатлари **янгидан очилган ҳолатлар** бўйича ҳам МЖТКнинг 324²⁷–324³⁵-моддаларида кўрсатилган асослар ва тартиб бўйича қайта кўрилиши мумкин.

ЖИНОЯТ ИШЛАРИ БҮЙИЧА СУДЛАРГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ТАРТИБИ

СУДГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ВА СУД ҲУЖЖАТЛАРИ УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ ТАРТИБИ

Жиноят ишини юритишга масъул бўлган давлат органлари ва мансабдор шахслар:

Жиноят-процессуал кодекси (кейинчалик – ЖПК деб юритилади)нинг 322-моддасига кўра жиноят ишини қўзғатиш учун:

ЖИНОЯТ ИШЛАРИ БҮЙИЧА СУДЛАРГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ТАРТИБИ

Жиноятга оид аризаларни ҳал қилиш, дастлабки терговни ёки суриштирувни тамомлаш муддатлари:

- Жиноятта оид аризалар, хабарлар ва бошқа маълумотлар рўйхатга олиниши ва **дарҳол**, жиноят ишини кўзғатиш учун сабаб қонунийлигини ва асослар етарли эканлигини текшириш зарурати бўлган тақдирда эса, **10 суткадан кечиктирмасдан** ҳал қилиниши лозим;
- Дастлабки тергов жиноят иши қўзғатилган кундан бошлаб **уч ойдан ошмаган муддатда** суриштирув эса, жиноят иши қўзғатилган кундан бошлаб **бир ойдан ошмаган муддатда** тамомланиши лозим;
- Жиноят ишлари бирлаштирилаётганда улар бўйича иш юритиш муддати **узоқроқ муддат** давомида тергов қилинган жиноят иши бўйича белгиланади.

СУДГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ВА СУД ҲУЖЖАТЛАРИ УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ ТАРТИБИ

Жиноят ишлари бўйича судларнинг судловига тегишли ишлар

- Жиноят ишлари бўйича туман (шаҳар) судининг судловига юқори судларнинг ва ҳарбий судларнинг судловига тегишли бўлган ишлардан ташқари ҳамма жиноят ишлари тегишлидир.
- Қорақалпоғистон Республикаси жиноят ишлари бўйича судининг, жиноят ишлари бўйича вилоятлар ва Тошкент шаҳар судларининг судловига Жиноят кодекси 97-моддасининг иккинчи қисмида, 118-моддасининг тўртинчи қисмида, 150, 153, 155, 157, 158-моддаларида, 159-моддасининг учинчи ва тўртинчи қисмларида, 160, 161-моддаларида, 210-моддасининг учинчи қисмида, 230, 231, 242, 244-моддаларида назарда тутилган жиноятларга доир ишлар тегишлидир.
- Ҳарбий судлар судловига ҳарбий хизматчилар, шунингдек, ўқув йиғинларида бўлган вақтда ҳарбий хизматга мажбурлар томонидан содир этилган жиноятлар тўғрисидаги ишлар ҳамда қонун ҳужжатларига мувофиқ бошқа ишлар тегишлидир.
- Ўзбекистон Республикаси Олий судининг судловига ўта мураккаб ва аҳамиятли ишлар тегишлидир.

Жиноят иши жиноят содир этилган жойдаги судда кўрилади. Агар жиноят содир этилган жойни аниқлаш имконияти бўлмаса, иш дастлабки тергов ёки суриштирув тамом бўлган ҳудуддаги суд томонидан кўрилади.

Суднинг қонуний кучга кирмаган ҳукми устидан апелляция тариқасида шикоят беришга, агар иш апелляция тартибида кўрилган бўлмаса, суднинг қонуний кучга кирган ҳукми ва ажрими устидан кассация тартибида шикоят беришга:

- маҳкум;
- маҳкумнинг ҳимоячиси;
- маҳкумнинг қонуний вакили;
- жабрланувчи;
- жабрланувчининг вакили ҳақлидир.

Прокурорлар ҳам тегишлича суднинг ҳукми ва ажрими устидан протест билдиришга ҳақлидир.

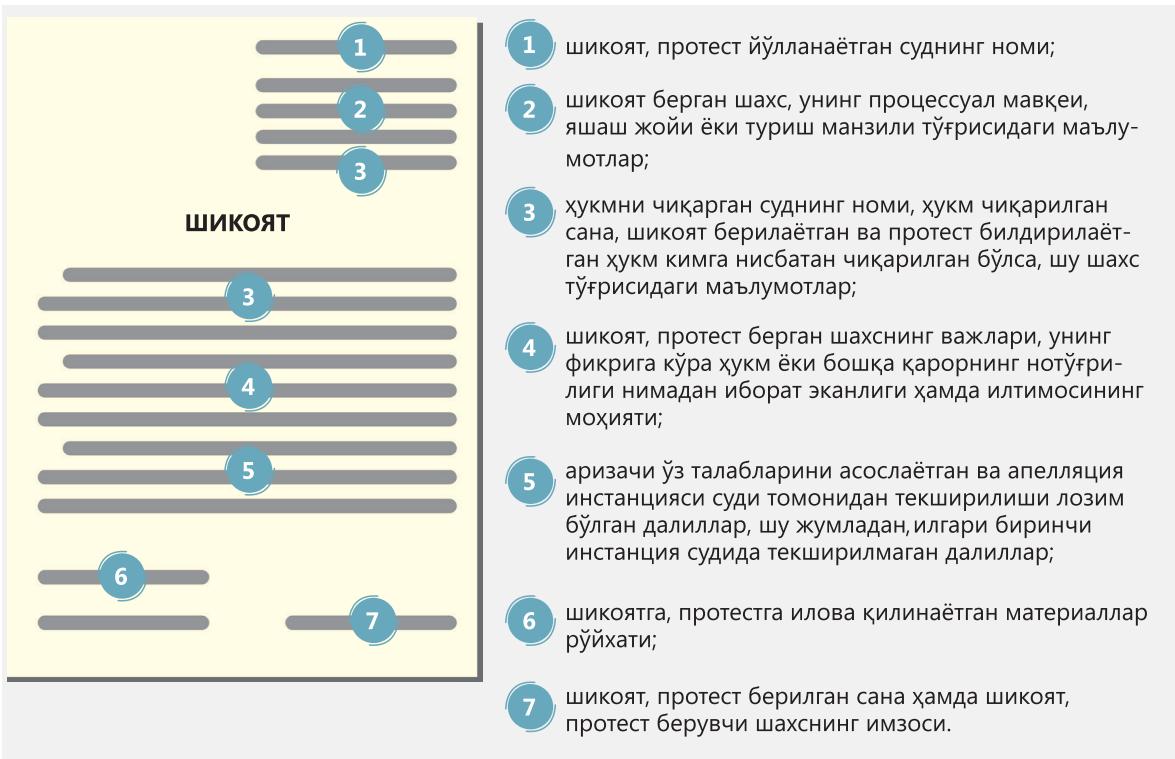
Фуқаровий даъвогар, фуқаровий жавобгар ва уларнинг вакиллари ҳукмнинг фуқаровий даъвога дахлдор қисми устидан шикоят беришга ҳақлидир.

Судда оқланган шахс, унинг ҳимоячиси ва қонуний вакили ҳукмнинг оқлаш сабаблари ва асосларига доир қисми устидан шикоят беришга ҳақлидир.

Мазкур шахслар шунингдек, назорат тартибида шикоят бериш ёки протест билдиришга ҳам ҳақлидир.

СУДГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ВА СУД ҲУЖЖАТЛАРИ УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ ТАРТИБИ

Жиноят ишлари бўйича шикоятда қўйидагилар кўрсатилган бўлиши керак:

Жиноят ишлари бўйича биринчи инстанция судлари ҳужжатлари устидан берилган апелляция ёки кассация шикояtlари тегишлича жиноят ишлари бўйича Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар судлари, шунингдек, Республика ҳарбий суди томонидан;

Суд ҳужжатларига нисбатан назорат тартибида берилган аризалар Ўзбекистон Республикаси Олий суди томонидан кўрилади.

**Жиноят ишлари бүйича
суднинг ҳукми, ажрими
ва қарорлари устидан
шикоятлар:**

хукм эълон қилинган кундан эъти-
боран **10 сутка ичидаги** маҳкум, оқланган
шахс, жабрланувчи томонидан эса, уларга
суд ҳужжати нусхаси топширилган кундан
эътиборан шундай муддат ичидаги апелляция
тартибида шикоят берилиши мумкин;

шикоят ёки протестда оғирроқ жиноятта доир қонун
моддаларини қўллаш зарурлиги, жазони кучайтириш ёки
маҳкумнинг аҳволини оғирлаштирадиган бошқа ўзгаришлар
назарда тутилган бўлса, суднинг айблов ҳукмини ёки ажримини
(қарорини), шунингдек, суднинг оқлов ҳукмини ёхуд ишни тугатиш
тўғрисидаги ажримини (қарорини) кассация тартибида қайта кўриб
чиқишга **улар қонуний кучга кирганидан кейин бир йил мобайнидаги-на**
на йўл қўйилади;

шикоят ёки протестда оғирроқ жиноятта доир қонун моддаларини қўллаш зарур-
лиги, жазони кучайтириш ёки маҳкумнинг аҳволини оғирлаштирадиган бошқа ўзга-
ришлар назарда тутилган бўлса, суднинг айблов ҳукмини ёки ажримини (қарорини),
шунингдек суднинг оқлов ҳукмини ёхуд ишни тугатиш тўғрисидаги ажримини (қарори-
ни) назорат тартибида қайта кўриб чиқишга **улар қонуний кучга кирганидан кейин**
бир йил мобайнидагина йўл қўйилади.

СУДГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ВА СУД ҲУЖЖАТЛАРИ УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ ТАРТИБИ

ЖПКнинг 483-моддасига кўра:

Жиноят ишини шикоят ёки протест билан иш келиб тушган кундан эътиборан

апелляция, кассация
инстанцияси суди **15 суткадан**
кечиктирмай кўриб чиқишига
киришиши керак

назорат инстанцияси суди
1 ойдан **кечиктирмай** кўриб
чиқишиши керак

Иш ўта мураккаб бўлган тақдирда ва бошқа фавқулодда ҳолларда бу муддатни

суд раиси бу кўпи
билан **15 суткага узайтириши**
мумкин

Ўзбекистон Республикаси
Олий суди Раиси ёки унинг
ўринбосари кўпи билан
1 ойга узайтириши мумкин

Назорат тартибидаги шикоят **1 ойгача** бўлган муддатда, иш талаб
қилиб олинадиган ва текшириладиган ҳолларда эса **2 ойгача** бўлган
муддатда кўриб чиқилиши керак

Суд жиноят ишини апелляция, кассация ёки назорат тартибида
кўрган вақтида жазони кучайтиришга, шунингдек, оғирроқ
жиноятга доир қонун моддаларини қўллашга ҳақли эмас

ЖПКнинг 484-моддасига кўра апелляция, кассация ёки назорат тартибida ҳукмни бекор қилиш ёки ўзгартириш учун қуидагилар асос бўлади:

1

суд терговининг тўлиқ эмаслиги ёки бир ёқлама олиб борилганлиги;

2

ҳукмда баён қилинган суд хуносалари ишнинг ҳақиқий ҳолатларига мувофиқ эмаслиги;

3

ушбу кодекс нормаларининг жиддий бузилганлиги;

4

жиноят кодекси нормаларининг нотўғри қўлланилганлиги;

5

жазонинг адолатсизлиги.

Бундан ташқари суднинг ҳужжатлари **янгидан очилган ҳолатлар** бўйича ҳам ЖПКнинг 522-527-моддаларида кўрсатилган асослар ва тартиб бўйича қайта кўрилиши мумкин.

СУДГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ВА СУД ҲУЖЖАТЛАРИ УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ ТАРТИБИ

Мұхаррір: Д.У. Арипжанова

Дизайнер: Э. Муратов

Нашриёт лицензияси АИНº 283, 11.01.16.
Босиша рухсат этилди 25.04.18 й. Бичими 70x100/12. «Segoe UI» гарнитураси.
Офсет босма усулида босилди.
Босма табоғи 5,25. Шартли босма табоғи 5,5.
Адади 500. Буюртма № РО/0187/18

«ILMIY TEKNIKA AXBOROTI - PRESS NASHRIYOTI»
100017. Тошкент ш., М-5, 45/4

«PRINT MEDIA» босмахонасида чоп этилди.
Тошкент ш., Ўзбекистон овози кўчаси, 32
Тел: +998(71) 233-03-21

